

บทที่ ๔

กลวิธีการประพันธ์ในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน

กลวิธีการประพันธ์เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการเขียนนวนิยาย เพราะกลวิธีที่ดีชวนติดตามนั้นมีความเด่น มีคุณค่าทางศิลปะและสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้เป็นเวลานาน กลวิธีการประพันธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นวนิยายเรื่องนั้น ๆ น่าสนใจ และเป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้เขียนแต่ละคน ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกันออกไป ถ้าผู้แต่งใช้กลวิธีที่ดีและเหมาะสมก็จะช่วยทำให้งานเขียนนั้นมีคุณค่าดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวไว้ว่า

“เทคนิค คือ วิธีการหรือกลวิธีซึ่งผู้แตงนำมาใช้ในการถ่ายทอด ความนึกคิดหรือความสะเทือนใจ เป็นการแสดงชั้นเชิงให้เห็นว่าผู้แตงมีฝีมือขนาดใด” (กุหลาบ มัลลิกะมาส ๒๕๒๔ : ๒๕)

กลวิธีการประพันธ์นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่มีฝีมือในการใช้กลวิธีการประพันธ์ ถึงแม้กลวิธีส่วนใหญ่จะเรียบง่าย ไม่ค่อยมีความแปลกใหม่และความแตกต่างกันมากนักแต่กฤษณาสามารถใช้ความเรียบง่ายเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้ติดตามนวนิยายของเธอได้อย่างดีและยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ทำให้นวนิยายของกฤษณาได้รับความนิยมจากนักอ่านมาเป็นระยะเวลายาวนาน การวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์นวนิยายของกฤษณานี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น ๓ หัวข้อ ดังนี้

- ก. การตั้งชื่อเรื่อง
- ข. การเล่าเรื่อง
- ค. การดำเนินเรื่อง

ก. การตั้งชื่อเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องนับเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งในนวนิยายของกฤษณา จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่อง กฤษณาใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยสัญลักษณ์ ๑๖ เรื่อง เพื่อสื่อแนวคิดของเรื่องและนำวลีหนึ่งของเพลงร้องเรือของเก่ามาตั้งชื่อ ๑ เรื่อง

กฤษณานำสัญลักษณ์มาแสดงความหมายโดยนัย หรือ นำมาเปรียบเทียบ พฤติกรรมหรือความคิดของตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมา ผู้อ่านจะต้องตีความเอง หากผู้อ่านตีความ ได้ถูกต้องก็จะทำให้เข้าใจแนวคิดของเรื่องได้ง่ายและชัดเจนมากขึ้น เข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เป็นเสมือนการบอกแนวคิดของเรื่องโดยนัย ทำให้ผู้อ่านและผู้เขียนเข้าใจตรงกันตามที่ผู้เขียนต้องการ จะเสนอ มี ๓ เรื่อง คือ ปูนปิดทอง ถ่านเก่าไฟใหม่ และ ชาวกรง ดังนี้

เรื่อง ปูนปิดทอง ผู้เขียนเปรียบถึงพ่อแม่ที่ไม่ยอมเอาใจใส่ดูแลลูก ไม่เคยให้ความรักความอบอุ่น ไม่ได้อบรมสั่งสอนดูแล ไม่ได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดีนั้น ก็เป็นเพียงแค่ปูนที่นำมาป็นเป็นพระพุทธรูปแล้วนำทองมาปิดเป็นปูนปิดทองเท่านั้น ไม่ได้เป็นที่พึ่งที่บูชาของลูกเลย ตามธรรมดาพ่อแม่เป็นปูชนียบุคคล เป็นพระในใจลูก เป็นบุคคลที่ควรแก่การเคารพบูชายกย่อง เสมือนกับพระพุทธรูปซึ่งเป็นที่ผู้คนให้ความเคารพบูชากราบไหว้ เป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจนั่นเอง หากพ่อแม่ไม่ได้ทำหน้าที่อันยิ่งใหญ่นี้ก็เพียงแค่ปูนปิดทองเท่านั้น

เรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ผู้เขียนต้องการจะเสนอให้คนรุ่นใหม่และทุกคนในสังคม นั้นหันมาเอาใจใส่ ให้การดูแล ให้ความรักความอบอุ่นกับผู้สูงอายุทุกท่าน ไม่ใช่เฉพาะปู่ย่าตายายของเราเท่านั้น แต่ควรจะทำเอาใจใส่ดูแลทุกท่าน ผู้เขียนได้ตั้งชื่อเรื่องให้ผู้อ่านสามารถตีความได้ว่า ถ่านเก่า นั้นหมายถึงผู้สูงอายุทุกท่านนั่นเอง ผู้สูงอายุเป็นถ่านเก่าที่ใกล้จะมอดลงไปเรื่อย ๆ ส่วนไฟใหม่นั้นก็คือคนรุ่นใหม่ที่เป็นไฟเข้าไปเติมเชื้อให้ถ่านเก่าลุกคุ้ขึ้นมาอีกครั้งแทนที่จะปล่อยให้ถ่านนั้นดับมอดลงไปจนกลายเป็นเถ้าซึ่งตรงกับแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอให้คนรุ่นใหม่นั้นเห็นความสำคัญและหันมาให้ความรักความอบอุ่นดูแลเอาใจใส่ผู้สูงวัยทุกคน

เรื่อง ชาวกรง หมายถึง ที่พักอาศัยแคบ ๆ คือ คอนโดมิเนียมหรือทาวเฮ้าส์ซึ่งมีลักษณะเป็นห้อง ๆ อยู่ติดกัน ผู้เขียนจึงเปรียบผู้คนที่พักอาศัยอยู่ในสิ่งก่อสร้างลักษณะนี้ว่า ชาวกรงนั่นเอง ซึ่งตรงกับเรื่องที่ผู้เขียนได้สะท้อนปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนในกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ภฤชณา จะใช้ชื่อเรื่องที่เป็นสัญลักษณ์และนำมาเปรียบเทียบกับธรรมชาติเพื่อสื่อความคิดไปสู่ผู้อ่าน ๑๐ เรื่อง คือ ตะวันตกดิน ฝนกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ ลานลูกไม้ ไฟทะเล กระเช้าสีดา ภมร และ เพลงบินใบจิว การตั้งชื่อในแต่ละเรื่องนั้นสามารถสื่อถึงแนวคิดของเรื่องออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น

เรื่อง ตะวันตกดิน ผู้เขียนเปรียบให้เห็นถึงความผันแปรไม่แน่นอนของชีวิตที่มีทั้งขึ้นและลง มีวันที่ขึ้นไปอยู่ในจุดที่สูงที่สุดและต่ำตกลงมาได้เหมือนพระอาทิตย์ที่มีขึ้นและลง ซึ่งเปรียบเสมือนกับชีวิตของโสรวาร ตัวละครเอกของเรื่องนี้ที่เป็นคนทะเลาะทะเลาะขานพาตัวเองขึ้นมาจนมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน พบกับความรุ่งเรืองของชีวิต ประสบความสำเร็จในหนทางที่เขาปรารถนาแต่สิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้เขาพบกับความสุขที่แท้จริงคือความสุขทางใจ เนื่องจากเขาถูกปฏิเสธจากผู้หญิงที่เขารักเพราะการกระทำของเขาเอง ชีวิตของเขาจึงเปรียบเสมือนดวงตะวันตกที่ลับขอบฟ้าไปแล้วเหลือไว้ก็แต่ความมิดม่นในชีวิตเท่านั้นเอง โดยผู้เขียนได้อธิบายถึงความหมายของชื่อเรื่องเอาไว้ในตอนท้ายของเรื่องด้วย ดังนี้

“...ความตกอับของเขานั้นเกิดแค่ในหัวใจ ถ้าความรู้สึกและอารมณ์ ของเขาคือดวงอาทิตย์ที่เคยให้ความสว่าง กระตือรือร้นแก่มวลสรรพสัตว์ ณ บัดนี้ดวงอาทิตย์แห่งหัวใจเขาก็กำลังลับขอบฟ้า...มีแต่ความมิดม่นขังเต็มอยู่ในอก”

(ภฤชณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๕๗๕)

เรื่อง ฝนกลางฤดูฝน คือ ความฝันที่เป็นจริงได้ยากนั่นเอง เพราะฝันดีจะทำให้คนสุขและสดชื่น แต่สิ่งต่าง ๆ ก็เป็นเพียงแคฝัน และเมื่อฝันผ่านไป เราจะมองเห็นโลกในอีกแง่มุมหนึ่งที่เป็นจริงเหมือนกับชีวิตของตัวละครในเรื่องที่คิดฝันในสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ความรักนั้นเป็นเหมือนฝันที่ทำให้จิตใจสดชื่นเป็นสุข แต่ความรักที่ต่างฐานะยากที่จะเป็นไปได้ ท้ายสุดตัวละครเหล่านี้ก็ต้องเสียดใจกับความฝันที่เกินจริงของตัวเองและเข้าใจชีวิตมากขึ้น และต้องยอมรับว่าคนที่มีความคล้ายกันในด้านต่าง ๆ นั้นจะเข้าใจกันได้ดีกว่าคนที่มีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน

เรื่อง รากแก้ว นั้นผู้เขียนต้องการเสนอแนวคิดที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูให้ความเอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่นนั้นเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมความคิดและการดำเนินชีวิตในอนาคตของคนเรานั้นเอง เปรียบเสมือนกับต้นไม้ที่มีรากแก้วเป็นส่วนสำคัญที่สุด มีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้

เรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ผู้เขียนต้องการจะเสนอให้เห็นถึงกระแสของความคิดเห็น ในด้านการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่เริ่มต่อสู้เพื่อความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของคน ในสังคม ไม่ให้มีการแบ่งแยกชนชั้นในสังคม เหมือนกับลมที่ไม่ได้พัดไปในทิศทางเดิมก็คือลมที่ เปลี่ยนทางนั่นเอง

เรื่อง ไม้ผลัดใบ คำว่า ไม้ผลัดใบ แสดงให้เห็นธรรมชาติของต้นไม้ที่จะสลัดใบเก่าทิ้งเมื่อผลิใบใหม่ เปรียบได้กับชีวิตของตัวละครในเรื่อง ในคู่ของพลตกกับชิงดวงนั้น เมื่อปัญหาใน ชีวิตสมรสของคนทั้งคู่ดำเนินมาถึงจุดที่แก้ไขได้ยาก ทั้งคู่จึงเห็นว่าทางออกที่ดีที่สุดคือการหย่าเพื่อให้แต่ละคนได้ไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ของตัวเอง หรือคู่ของพีชกับเทียนสีนั้น ในตอนแรกทั้งคู่ไม่เข้าใจกัน ขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาแต่ภายหลังก็ยอมลดทิฐิลง ปรับตัวเข้าหากันมากขึ้น ลคนนิสัยเก่า ๆ ที่ไม่ดีของตัวเองออกไปเพื่อให้ชีวิตครอบครัวกลับมาดีเหมือนเดิม ทั้ง ๒ คู่ นั้น พยายามหันมาแก้ไข ปัญหาหรือเมื่อแก้ไขไม่ได้ก็หาทางออกที่ดีที่สุดให้กับชีวิตของตัวเองเพื่อการเริ่มต้นในชีวิตครั้งใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เหมือนต้นไม้ที่ต้องสลัดใบเก่าทิ้งไปเพื่อรอวันที่จะแตกใบใหม่ออกมานั่นเอง

เรื่อง ลานลูกไม้ คือ ลานลูกไม้บริเวณที่ลูกไม้หล่นอยู่รอบ ๆ ต้นของมันนั่นเอง เปรียบได้กับลูกนั้นข่อมเติบโตขึ้นมาภายใต้การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ตนเอง ถ้าพ่อแม่มีความคิด และการสั่งสอนในทางที่ดี ลูกก็จะเป็นเด็กที่มีความคิดดีงาม มีคุณค่าต่อสังคม

เรื่อง ไฟทะเล เรามักจะเปรียบไฟว่าเป็นเหมือนความอบอุ่น เปรี้ยวร้อนเป็นพลัง และตัวละครเอกของเรื่องคือซับและสิชลนั้นมีอาชีพเป็นชาวประมง ทะเลจึงเปรียบเหมือนเป็นบ้านของพวกเขา ทั้งซับและสิชลนั้นเป็นคนที่มีความใฝ่ฝันในใจ เป็นคนที่มีพลังในชีวิตพร้อมที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองและชุมชนที่พวกเขาอยู่อาศัย เป็นคนที่มีความคิดดีงาม หลีกเลียงการกระทำที่ผิดกฎหมายทุกชนิด พวกเขาจึงเป็นเหมือนไฟของทะเล เป็นกลุ่มคนที่มีพลังในการสร้างสรรค์ที่ดี ๆ ให้กับบ้านของพวกเขา

เรื่อง กระเช้าสีดา กระเช้าสีดานั้นเป็นชื่อของต้นกาฝากชนิดหนึ่งที่มีดอกสวยงาม และมีความทนทานสู่แดดสู่ฝนได้อย่างกล้าแกร่งและอาศัยต้นไม้อื่นเพื่อการเจริญเติบโตของตัวเอง เปรียบเหมือนกับชีวิตของตัวละครเอกในเรื่องคือร่านาที่เติบโตขึ้นมาในบ้านของลือ และมีปมด้อยสูงในเรื่องความเป็นเด็กในบ้าน จึงกลายเป็นคนทะเลาะทะเลาะกัน กล้าแกร่ง อดทน ขอมทำทุกอย่างเพื่อให้พ้นจากสภาพของเด็กในบ้าน เธออยากจะมีชีวิตที่พร้อมทางวัตถุเงินทองแต่แล้วร่านาก็ทำไม่สำเร็จ

เรื่อง ภมร คือ ฝั่ง ตามธรรมชาติของแมลงพวกนี้ก็จะเที่ยวดมดม กินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ดอกนั้นดอกนี้ไปเรื่อย ๆ เราจึงมักจะนำมาเปรียบเทียบกับผู้ชายเจ้าชู้ที่ชอบไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลาย ๆ คน และในนวนิยายเรื่อง ภมร นั้น ก็ได้แสดงให้เห็นว่าเพราะความเจ้าชู้เสเพลของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มัวแต่นึกถึงความสุขความสนุกและความต้องการของตัวเอง โดยไม่ได้ใส่ใจกับครอบครัวและจิตใจความรู้สึกของคนในครอบครัว ทำให้ครอบครัวแตกร้าง ผู้เขียนเสนอแนวคิดนี้ผ่านครอบครัว ๓ ครอบครัวที่ผู้เป็นพ่อนั้นมีพฤติกรรมต่าง ๆ กันไป มีทั้งเจ้าชู้หรือชอบทำตัวเป็นใหญ่ภายในบ้าน และเมื่อผู้เป็นพ่อสร้างปัญหาขึ้นมาคราวใด ผู้ที่มีความทุกข์มากที่สุดนั้นไม่ใช่คนอื่น นอกจากคนในครอบครัวคือลูกและภรรยาตัวเอง ท้ายสุดอาจทำให้ครอบครัวต้องแตกแยกได้ และพ่อจะไม่ใช้บุคคลที่เป็นที่รักที่นับถือของคนในครอบครัวอีกต่อไป ดังที่ผู้เขียนได้อธิบายถึงความหมายของชื่อเรื่องไว้ ดังนี้

“แล้วเมื่อนั้น เขาจะยังพะงายอยู่หรือว่าเขาเป็น “ชาย” เป็นแมลงภู่แมลง
ฝั่งซึ่งมี สิทธิคุณ้ำหวานจากดอกไม้จนดอกไม้โรยหมดแล้ว
เขาเคยหยุดฟังดอกไม้คุยกันบ้างไหม ถึงความไม่รักนับถืออีกต่อไปของ
หล่อน เขาเสียตายและเสียใจไหม ที่ทิ้งความรู้สึกสิ้นเชื้อไขว้กับดอกไม้
ได้เพียงนั้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๘๑๕-๘๑๖)

เรื่อง เพลงบินใบจิว คำว่า ใบจิวหรือต้นจิวเรามักตีความหมายไปถึงเรื่องของการนอกใจคู่สมรส ในเรื่องนี้จอมทองที่มีภรรยาน้อยและขวนตาที่หันไปคบกับชายหนุ่มรุ่นน้องอย่างเปิดเผยนั้น ก็มีสาเหตุจากเรื่องเดียวกันคือต้องแต่งงานโดยปราศจากความรัก ชีวิตรักจึงประาะบางและขาดความอดทนที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาความไม่เข้าใจกัน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายขึ้นในชีวิตสมรส แล้วในที่สุดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะประพาศคิดด้วยการนอกใจคู่สมรสของตัวเองก็ได้ เปรียบเป็นเพลงบินใบจิวนั่นเอง

นอกจากการใช้สัญลักษณ์ที่นำมาเปรียบเทียบกับธรรมชาติแล้ว กฤษณายังใช้ชื่อเรื่องที่เป็นสัญลักษณ์ โดยใช้คำที่ขัดแย้งกันมาสื่อแนวคิดอีกด้วย คำเหล่านี้จะแสดงความหมายในทางตรงกันข้าม แต่เมื่อนำมาตั้งชื่อเรื่องแล้วสามารถสื่อถึงสารสำคัญของเรื่องได้อย่างชัดเจน การตั้งชื่อเรื่องแบบนี้ มี ๓ เรื่อง คือ บ้านชนน บุษบกใบไม้ และ ไฟหนาว กฤษณาใช้คำที่ขัดแย้งกันมาตั้งเป็นชื่อเรื่องแล้วสามารถที่จะสื่อถึงสารสำคัญของเรื่องได้เป็นอย่างดี คือ

เรื่อง บ้านชนน คำว่า บ้าน เป็นสถานที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งพักพิงของคนทุกคน และเมื่อเอ่ยถึงคำว่าบ้านเราจะรู้สึกถึงความอบอุ่นมั่นคง แต่ชนนก็นำให้ความรู้สึกถึงความบางเบาพร้อมที่จะปลิวไปตามแรงลมทุกเมื่อ เมื่อผู้เขียนนำคำสองคำนี้มารวมกันเพื่อใช้เป็นชื่อเรื่อง บ้านชนน จึงรู้สึกเสมือนบ้านที่อยู่ในความฝันเท่านั้น มันไม่มีความมั่นคงใด ๆ เป็นเหมือนกับบ้านในฝันที่ลอยไปอยู่ในอากาศ อยู่แต่ในความคิดของเจ้าของบ้านเท่านั้น และในเรื่องบ้านที่เหมือนแพร่ไฟฝันและต้องการจะมีจนทุ่ทุ้งทุกอย่างในชีวิตเป็นเดิมพันนั้น ก็เปรียบเสมือนเป็นบ้านชนนนั่นเอง เพราะเป็นความใฝ่ฝัน ความต้องการของเหมือนแพร่เพียงคนเดียวจึงไม่มีความมั่นคง ไม่มีวันที่จะเป็นบ้านที่ให้ความอบอุ่นกับผู้อยู่ภายในบ้านได้สมบูรณ์

เรื่อง บุษบกใบไม้ ก็ใช้ความขัดแย้งให้เห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน บุษบกให้ความรู้สึกงดงาม มั่นคง แข็งแรง ส่วนใบไม้นั้นบางเบา เสื่อมสลายง่าย การสร้างบุษบกขึ้นมาจากใบไม้นั้นจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เหมือนกับตัวละครเอกในเรื่องคือ สามภพนั้นพยายามปลูกป่าให้ได้มากที่สุดเพื่อให้ป่ากลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง แต่ในขณะที่เดียวกันกับที่เขาพยายามอยู่นั้น คนอีกกลุ่มหนึ่งก็พยายามจะทำลายป่าเหล่านี้เพื่อหาประโยชน์เข้าตัวเอง ทั้งพวกพ่อค้าที่ลักลอบเข้ามาตัดไม้หรือจุดไฟเผาป่า และกลุ่มเจ้าหน้าที่ป่าไม้ด้วยกันเองที่เห็นแก่สินบน ทั้งเงินทองและวัตถุสิ่งของมากกว่าประเทศชาติ ขอมทำเฉย เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ถึงจะรู้ว่ามีการลักลอบตัดไม้ ก็ทำเป็นไม่รู้เพื่อจะได้รับผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทนจากบุคคลเหล่านี้ ดังนั้นความตั้งใจของสามภพก็เป็นสิ่งที่ยากจะเป็นไปได้เหมือนกับความพยายามที่จะสร้างบุษบกขึ้นมาจากใบไม้นั่นเอง จึงเป็นการตั้งชื่อเรื่องเพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงความแตกต่างและความเป็นไปไม่ได้ดังที่ผู้เขียนให้ตัวละครเขียนจดหมายแล้วอธิบายถึงคำว่าบุษบกใบไม้นี้ได้เป็นอย่างดีว่า

“...ใครจะเหมือนพี่สามชั๊กก็คน เธอถึงจุดอิมตัวของเธอแล้ว เธอไม่ใช่ดิน น้ำลมไฟที่มีการเปลี่ยนแปลงเลยละ แต่เธอเป็นก้อนหินยืนหยัดอยู่บนภูเขา เธอทนทานแข็งแรง เธอตั้งอกตั้งใจจะเด็ดใบไม้ที่ละใบมาสานทำบุษบก แล้วเธอก็ขึ้นนั่ง แล้วเธอก็หล่นตุ้บลงมา สามภพอดหัวเราะคนเดียวไม่ได้ เออ...เด็กเหลวไหลเข้าใจเปรียบเปรยได้เหลวไหลดีแท้...”

(ภพณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๕๕๔)

เรื่อง ไฟหนาว จะเห็นได้ว่าใช้คำขัดแย้งกันอย่างชัดเจน เพราะไฟนั้นให้ความร้อน ความอบอุ่นแสงสว่าง ผู้ที่อยู่ใกล้ก็รู้สึกหนาว ผู้เขียนจึงเปรียบเทียบการแต่งงานที่มีความสุขเหมือนไฟรัศที่อบอุ่น เป็นไฟที่เติมเข้ามาในชีวิต แต่หากว่าการแต่งงานนั้นไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่หวัง ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน การแต่งงานนั้นนำแต่ความทุกข์มาสู่คนทั้งสองแล้ว ไฟรัศที่เคยให้ความอบอุ่นนั้นก็กลายเป็นไฟหนาวที่ทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้เขือกเย็น หนาวเหน็บทรมานทุกข์ไม่มีความสุข และคืนรอนอยากจะไปให้ห่างจากไฟนั้น เหมือนกับชีวิตของตัวละครในเรื่องนี้คืออะเคื่อที่แต่งงานกับสารนาต แต่ชีวิตคู่ของเธอกลับประสบแต่ความล้มเหลว เพราะอุปนิสัยของสารนาตที่เจ้าชู้ ชอบเล่นการพนันและไม่ทำงานใด ๆ ทั้งสิ้น ทำให้ชีวิตแต่งงานของเธอพบแต่ความผิดหวังททุกข์กับพฤติกรรมของสามี และพยายามหาทางออกอยู่ตลอดเวลา

ส่วนเรื่อง เรือมนุษย์ กฤษณาได้นำวลีหนึ่งจากเพลงร้องเรือของเก่ามาตั้งชื่อเรื่อง เพลงร้องเรื่อนั้นมีเนื้อหาดังนี้

“ เรือเอ๋ยเรือมนุษย์ ใหญ่ยาวสุดเพียงแค่ว่า
 ค้นหาพาเข้ามา รู้หรือเจ้าจะไปไหน ”

เมื่ออ่านเพลงร้องเรือแล้ว เราพอจะเข้าใจได้ว่า เรือมนุษย์เปรียบได้กับเรือที่ถูกพัดพาให้ล่องลอยไปด้วยแรงของกิเลสตัณหา

การตั้งชื่อเรื่อง ทั้ง ๑๗ เรื่องนั้น บางเรื่องผู้เขียนก็จะอธิบายหรือขยายความชื่อเรื่องนั้น ๆ ให้ผู้อ่านทราบความถึงสิ่งใด ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง เข้าใจถึงแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนออย่างชัดเจนมากขึ้น การอธิบายความหมายของชื่อเรื่องเหล่านี้ บางเรื่องผู้เขียนก็บรรยายให้ผู้อ่านทราบเอง บางเรื่องก็อธิบายผ่านทางตัวละคร เพื่อสื่อมายังผู้อ่าน มีเรื่อง เรือมนุษย์ เท่านั้นที่นำชื่อเรื่องมาจากวลีหนึ่งของเพลงร้องเรือของเก่า

ข. การเล่าเรื่อง

กลวิธีการเล่าเรื่องหรือกลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง หมายความว่า เรื่องนี้เล่าตามทรรศนะของใคร (กุหลาบ มลลิกะมาส ๒๕๒๕ :๑๑๖) ในการเขียนนวนิยายแต่ละเรื่องนั้น ผู้เขียนจะกำหนดกลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องว่าใครจะเป็นผู้เล่าและเล่าในฐานะใด กล่าวคือ ผู้เขียนอาจจะเป็นผู้เล่าเรื่องนั้นในฐานะของผู้สังเกตการณ์คือ ไม่สามารถทราบความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร หรือเล่าแบบผู้แจ้งเห็นจริง หรือถ้ามีผู้เขียนไม่เล่าอาจกำหนดให้ตัวละครเป็นผู้เล่า อาจจะเป็นตัวละคร

ถ้าคุณเล่าเรื่องของตนเองหรือตัวละครรองเป็นผู้เล่าและอาจจะปรากฏในรูปแบบการใช้กระแสดิจิต ประหวัด ซึ่งกลวิธีแต่ละแบบนี้ย่อมมีประโยชน์แตกต่างกันไป ผู้เขียนจึงต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดกับเนื้อเรื่อง (กุหลาบ มัลลิกะมาส ๒๕๒๘ : ๑๑๗)

เมื่อศึกษานวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่ากฤษณาใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเพียงแบบเดียว คือ การเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเป็นผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งเห็นจริง

การเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงนี้ ผู้เขียนจะเป็นผู้เล่าเองโดยเป็นผู้รู้หมดทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับตัวละคร ดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเล่าเรื่องประเภทนี้ไว้ว่า

“ผู้แต่งไม่แสดงว่าตัวละครตัวใดเป็นผู้เล่าบรรยายเรื่อง แต่จะบรรยายไปตามเรื่องที่มีตัวละครบทบาทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดภายในของตัวละครแต่ละตัว ผู้แต่งเป็นผู้ล่วงรู้หมดทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละครและนำมาบรรยายได้ถนัดครบทุกคนและครบทุกขณะจิตของตัวละครเหล่านั้น ตามเนื้อเรื่อง วิธีนี้เป็นวิธีที่นักเขียนสมมุติตนเองว่าเป็นผู้รู้แจ้งและเป็นผู้เล่า”

(กุหลาบ มัลลิกะมาส ๒๕๒๘ : ๑๑๖)

กฤษณา อโศกสิน ใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องแบบนี้เพียงอย่างเดียว พบอยู่ในทุกเรื่องที่ได้ศึกษาทั้ง ๑๗ เรื่อง กฤษณาจะเล่าเรื่องโดยใช้ทั้งวิธีการบรรยายและการสร้างบทสนทนาด้วยวิธีเหล่านี้ผู้เขียนจะสามารถรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร ผู้เขียนจะบรรยายถึงรูปร่างลักษณะอุปนิสัย พฤติกรรมต่าง ๆ หรือ ภูมิหลังความเป็นมาของตัวละครได้อย่างละเอียดแจ่มชัด เช่น

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ กฤษณาได้บรรยายถึงรูปร่าง และการแต่งกายของปีทอง ไว้ตอนหนึ่งว่า

“ร่างนั้นสูงโปร่ง ขาวผ่อง สวมชุดขาวเขาครึ่ง ๆ...ที่ว่าครึ่ง ๆ เพราะท่อนล่างเป็นกระโปรงสั้นอัดพลิทรอบเอวของชาวเขาแท้ สีกรมท่าเข้มประลายละเอียดขยับ ๆ สีขาวเลือน ส่วนท่อนบนเป็นเสื้อสีแดงเข้มแบบตะแบงมานกลาย ดังนั้นจึงปิดหมดทั้งบ่าและหลัง ที่คอมีแผ่นเงินใหญ่ ฉลุฉลาลวดลายคล้องทาบอยู่ดูแนบเนียน ต่างหูเงินยาวระย้าข้างเดียว

โคด ๆ ปล่อยหูอีกข้างหนึ่งให้ว่างเปล่า ผมเกล้าผมเปิดวงหน้า แลเห็น
ความสวยสุดตาสุดใจชัดเจน ปักด้วยปิ่นเงินที่มีพวงเงินระย้าเป็นแพ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๖)

ในเรื่อง ไฟหนาว กฤษณาได้บรรยายถึงพฤติกรรม การกระทำของตัวละครเอก
ฝ่ายหญิงของเรื่องคือ อะเคือ ไว้ดังนี้

“อะเคือมองดูเด็กหญิงที่เพิ่งหลับสนิทแน่นิ่งอีกครู่ใหญ่ จึงเปิด
ประตูกลับไปยังห้องหล่อน...เมื่อผ่านกระจกยื่นตรงผนังข้างห้องเก็บเสื้อ
ผ้า ซึ่งเป็นเนื้อเดียวกับกำแพง หล่อนแลดูตัวเองที่อยู่ในชุดแพรยาวกรอม
เท้าอย่างพิจารณาเล็กน้อย...

หล่อนดับไฟและเปิดคอมหัวเตียง หยิบหนังสือเล่มเล็กบางที่อ่านค้างไว้
ขึ้นมาอ่านต่อ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๑๕)

ในเรื่อง ปูนปิดทอง กฤษณาได้บรรยายถึงอุปนิสัยของสองเมือง ตัวละครเอกฝ่าย
ชายของเรื่องไว้ดังนี้

“สองเมือง เป็นอีกคนหนึ่งที่ไม่ชอบปรนเปรอใครด้วยการให้ของขวัญ
หรือ เพราะตัวเขาเองนั้นเป็นหลักฐานขึ้นมาได้ด้วยการสร้างตัว ดังนั้นก็
รักที่จะเห็นทุกคนรู้จักสร้างเหมือนตน เขาจะเอื้อเพื่อผู้ใดถึงขนาดก็ต่อ
เมื่อผู้นั้นทำให้เขาเห็นค่าความเป็นผู้สร้างของคนนั่นเอง ฉะนั้นจะช่วยเหลือ
เมื่อเธอรู้จักช่วยตัวเอง หรือนั้นจะสนับสนุนเธอถึงที่สุด ถ้าเธอสนับสนุน
ตัวเธอเองด้วย เป็นมดที่เขายึดมั่นอยู่ในใจเสมอมา...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๒๘๓)

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นถึงภูมิหลังของตัวละครที่เกี่ยวข้อง
มาถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิตของโสรวารตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องว่า จากวัยเด็กที่ขาดแคลน
ทำให้เขากลายมาเป็นคนที่ทะเยอทะยานทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

“...อุดมคติของคนที่นี่กับอุดมคติของเขา เป็นทางแยกโดยสิ้นเชิง เพราะ
เขาถือว่าคนที่ไม่รู้จักฉวยโอกาสคือคนโง่โอกาสทองสมัยนี้หาได้ง่าย ๆ
เมื่อไหร่ถ้าไม่มีคดี “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” เสียบ้างก็จะชดเชย
โอกาสดี ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย

โสรวาลำบากมาแต่เด็ก พ่อเขาตายตั้งแต่ตอนที่คนเล็กยังเดินเตาะเตาะ มารดากัดฟันเลี้ยงดูส่งเสียเขามาจนจบธรรมศาสตร์บัณฑิต หวังจะให้เขา เป็นที่พึ่งของพวกน้อง ๆ และก็สมหวังเขาเป็นคนมานะบากบั่นเช่นนี้มา แต่เขาวิวย เรียนหนังสือเก่งแม่จะไม่ค่อยมีเงินเรียน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๔๖)

ในเรื่อง เรือมนุษย์ ผู้เขียนสร้างบทสนทนาขึ้นมาใช้ในการเล่าเรื่อง ทำให้ผู้อ่าน ได้รู้จักภูมิหลังหรือความเป็นมาของตัวละครมากขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครได้มากยิ่งขึ้น เช่น ในตอนที่พิมพ์รสกำลังสนทนากับดัมพ์อยู่ เธอได้เล่าให้ดัมพ์ฟังถึงเรื่องราวในครอบครัวของเธอเอง ดังนี้

“ที่บ้าน ไม่มีใครสนใจหนูหรอกหรือ” พิมพ์รสแค้นขี้ม

“มีอันที่อยู่คนเดียวที่สนใจ แต่วันธรรมดาอากาศก็กลับค่ามาก วันหยุดก็ต้อง รับใช้คุณแม่ ถึงคุณแม่ไม่อยู่เวลาไม่มีคนใช้ อาก็ต้องทำงานทั้งวัน ซักผ้า รีดผ้า ไปตลาดทำกับข้าวพิเศษ แต่ถึงมีคนใช้คุณแม่ก็ให้อาคอยดูแลคน ใช้คะ ความจริง อาไม่ว่างเลยแม้แต่จะไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ พวกพิมพ์ชัคคะ ที่ฟรี คุณพ่อก็ไม่อยู่บ้าน ยิ่งวันหยุดยังไม่อยู่ ไปคุยกับพระที่วัดคะ พิมพ์ก็ เลยออกไปมั่ง น้องอีกสองคนก็ออก สุดแต่จะไปไหน ครอบครัวเราไม่ เหมือนที่อื่นหรอกคะ ไปกันคนละทาง”

“คุณพ่อ คุณแม่ของหนูรักกันดีไหม”

“ไม่ดีเลยแหละคะ” พิมพ์รสตอบรับทันที “พิมพ์อยากเปิดเผยให้คุณอาฟัง บ้าง ไม่งั้นมันอัดอยู่ในอก คุณอาคงไม่คิดว่าพิมพ์เอาพ่อแม่นินทานะคะ”

...

“แต่มันก็ยุ่งคะ และพิมพ์ก็ทราบด้วยว่าสาเหตุของความยุ่งมาจากการที่ คุณพ่อคุณแม่ไม่ยอมเข้าใจกันนั่นเอง คุณแม่ชอบสั่งคมนอกบ้านคะ กับ เพื่อนฝูงละก็ดีใจหาย ทุกข์ของคนข้างนอกละก็บรรเทาให้เขาหมด แต่กับ คุณพ่อก็ลูก ๆ คนในบ้านคุณแม่เข้มงวดทุกบาททุกสตางค์ กลับถึงบ้าน และก็อารมณ์เสีย หงุดหงิด เอาแต่ใจตนเอง อยากรจะมีไอนั้นไอนั้นเหมือน เพื่อนฝูงเขา แต่ก็ไม่มี คุณอารู้จักคุณเฟื่องคุณสิรินทร์ใช้ไหมคะเขามีรถ คันใหญ่ทั้งคู่ดูเหมือนจะมั่งมีมาก รองเท้า กระเป๋าถือ เสื้อผ้า ร้านตัดเสื้อ ของเขาต้องชั้นเยี่ยมไม่แพ้ใคร ลูกเขาไปนอกกันทั้งนั้น โธ่! เราจะไปเอา

อย่างเขาได้ยังไงคะ คุณพ่อ คุณแม่ก็มีแต่เงินรายได้...” พิมพัสเล่าอย่าง
สายน้ำไหล “คงพอมีเหลือมั่งหรือคะ ถ้าคุณแม่ไม่ตามอย่างเขาจนเกิน
ไป...สงสัยว่า คุณพ่อคงเบื่อเต็มประดาเลยเข้าวัดไปเสียรู้แล้วรู้รอด แล้ว
ไม่ยอมสนใจใครทั้งนั้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๑๔๐-๑๔๒)

จากตัวอย่างทำให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวในครอบครัวของเพลากับมธุรส จากการ
บอกเล่าของพิมพัสลูกสาวนั่นเองว่า มธุรสมีอุปนิสัยอย่างไร นิธิมาอยู่ในสภาพอย่างไร โดยผู้
เขียนบอกให้ผู้อ่านทราบผ่านทางคำพูดของตัวละคร

ส่วนใหญ่ผู้เขียนเล่าได้อย่างแจ่มชัดโดยเฉพาะความในใจ ความรู้สึก ความคิด
 ฯลฯ ของตัวละครนั้นๆ ผู้เขียนจะบรรยายอย่างละเอียดชัดเจนว่าตัวละครนั้นคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร
 และในบางเรื่องพบว่าผู้เขียนจะวิเคราะห์ให้ผู้อ่านทราบถึงสาเหตุด้วยว่าเพราะอะไรตัวละครถึง
 คิดและรู้สึกเช่นนั้น จนบางครั้งผู้อ่านแทบจะไม่ต้องคิดเองเลยว่าเป็นเพราะเหตุใด เช่น ในเรื่อง
 กระเช้าสีดา ผู้เขียนได้วิเคราะห์และบรรยายถึงความคิดของรำน่าที่มีต่อเวไนย ชายหนุ่มที่เข้ามา
 ชอบพเธอ ถึงแม้รำน่าจะไม่คิดชอบพอกับเขาอย่างจริงจัง แต่เธอก็แสดงออกเหมือนว่าเธอยอมรับ
 ที่จะคบกับเขาในฐานะ คู่รักด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ ดังนี้

“...ความหมายลึกซึ้งซุกซ่อนอยู่ อย่างที่หล่อนพอใจจะรู้คนเดียว
 ...เวไนย มีคุณสมบัติหลายข้อที่ตรงตามจุดประสงค์ของหล่อน ประการ
 แรก เขามีรดับส่งหล่อน รำน่าสะดวกสบายขึ้นด้วยพาหนะของเขา เป็น
 ความสะดวกมากมายซึ่งแทบจะเปลี่ยนฐานะหล่อนให้กลายเป็นรำน่าอีก
 คนหนึ่งไปโดยสิ้นเชิง สองก็คือ เมื่อเขาเป็นคนเลือกงาน ไม่ทำสิ่งใดเป็น
 แก่นสารจริงจังเขาขอมมีเวลาติดสอยห้อยตามหล่อนได้เกือบไม่จำกัด
 ชั่วโมง รำน่าสามารถบงการให้เขาเป็นสารถีพาหล่อนไปได้ทุกหนทุก
 แห่งที่หล่อนปรารถนา สาม...เขาตามใจหล่อนเสมอเรื่องขัดคอขัดใจนั้น
 เกือบไม่ต้องถามถึง สี่...เขาหล่อ ถึงอย่างไรคุณสมบัติข้อนี้ก็เป็นความจำเป็น
 เป็นสำหรับผู้หญิงวัยหล่อน ห้า...เขาเป็นคนช่างเพื่อฝัน มีโลกที่เป็นส่วน
 ตัวของเขา คล้าย ๆ คนมีอุดมคติเพียงแต่อุดมคติเลื่อนลอย เพราะเขาไม่
 เคยบากบั่นทำอุดมคตินั้นให้กอบเป็นกำขึ้นมา...แต่อุดมคติที่ไม่มีวันเป็น
 กอบเป็นกำนี่เองคือประโยชน์สูงสุดของหล่อน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑๒๘-๑๒๙)

ในเรื่อง เรื่องมนุษย์ ผู้เขียนได้บรรยายถึงความคิดภายในใจของมธุรส ในขณะที่เธอกำลังขับรถออกตามหาเพล ผู้เป็นสามี หลังจากที่ได้ทะเลาะกันและเพลของหย่าจากเธอ ถึงแม้จะพยายามขอร้องแต่เพลก็ยังยืนตามคำพูดเดิมของเขา ดังนี้

“ตั้งแต่แต่งงานกันมา หล่อนไม่เคยคิดเลยว่าหล่อนจะต้องมาตกอยู่ในสภาพนี้ คือ ขับรถตามหาเขาในยามวิกาล ก็หล่อนเคยตระหนง ถ้าพอจะเสมอว่า หล่อนนั้นไม่เคยจ้อสามี มีแต่สามีเท่านั้นที่จะจ้อหล่อน...แต่เวลานี้หล่อนก็ได้ตกที่นั่งนั้นแล้ว ทั้ง ๆ ที่คนอย่างหล่อนซึ่งหนีไปด้วยทีฐิน่าจะยึดมั่นต่อทีฐินั้นแรงกล้าให้ตลอดรอดฝั่งเสียด้วยซ้ำไป แต่พอถึงตางน หล่อนกลับละทีฐินั้นได้และออกติดตามหาเขาอย่างหน้ามิดตามัว เหตุผลข้อแรกก็คือทนสู้เสียงและสายตาของเฟื่องทองและสิรินทร์ซึ่งจะมองด้วยความประหลาดใจอย่างสูงสุดไม่ได้ “เธอน่ะเธอถูกคุณเพลขาหย่า!” โธเอ๊ย! จะมีถ้อยคำชนิดไหนน่าอดสูเท่าคำคำนี้

ข้อสองก็คือ หล่อนจะต้องขาดรายได้ก่อนงามจากเงินเดือนของเขา รายได้ซึ่งหล่อนเคยกล่าวอย่างเหยียดหยามอยู่เสมอว่า “เงินเดือนของคุณน่าจะอย่าพูดถึงเลย ค่าอาหารที่บ้านคุณสิรินทร์เขายังมากกว่า”

ข้อสามก็คือ เขาจะต้องจากหล่อนไป เขาซึ่งหล่อนเคยถากถางค่อนแคะ ความเจ็บ และการทำตัวไม่สลักสำคัญ “มีคุณนะหรือ เหมือนมีตู้โตะตั้งอยู่ ไม่สลัก ไม่เข็น ไม่เคลื่อนที่” แต่ถ้าเขาจากไปจริง ๆ หล่อนก็คงเสียใจไม่น้อย ที่โตะซึ่งไม่เคลื่อนที่นั้นหลุดมือไป

หล่อนจะขาดเครื่องประดับบารมีด้วยประการทั้งปวง มธุรสก็เหมือนมนุษย์ส่วนมาก ซึ่งมักหลงเมื่อถูกตามใจ มักข่มเมื่อเห็นใคร ๆ ขอม และมักร้องไห้เมื่อสำนึกถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังจะหลุดลอยไปจากกรรมสิทธิ์”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๓๕๕-๓๕๖)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ากลวิธีแบบนี้สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครได้อย่างลึกซึ้งตรงกับความมุ่งหมายของผู้เขียนและการเล่าเรื่องอย่างละเอียดถี่ถ้วน ยังช่วยทำให้เรื่องในส่วนที่เป็นเนื้อเรื่องนั้นชัดเจนกระฉ่างแจ่มชัดทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เพราะนวนิยายของกฤษณาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องประเภทเน้นตัวละครและเป็นแนวชีวิตครอบครัว การเล่าเรื่องอย่างละเอียดจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่ากลวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเป็นผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งเห็นจริง เป็นวิธีที่ กฤษณานิยมใช้มาก ทั้ง ๑๗ เรื่องนั้นผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเพียงแบบเดียว วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ เขียนเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงนี้จะสามารถสื่อสารไปยังผู้อ่านได้ตรงและสะดวกที่สุด ถึงแม้จะเป็นวิธีที่ เรียบง่ายแต่ก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและเข้าใจตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง ชัดเจนและปราศจากข้อ สงสัยในด้านต่าง ๆ และเหมาะสมสอดคล้องกับเรื่องเป็นอย่างดี

ค. การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่อง เป็นกลวิธีสำคัญในการช่วยให้เรื่องมีความน่าสนใจหรือชวนให้ ติดตามมากน้อยแค่ไหนเพราะกลวิธีการดำเนินเรื่องหมายถึง วิธีการที่ผู้แต่งจะนำเสนอเรื่องราวของ นวนิยายเรื่องนั้น ๆ ต่อผู้อ่านตามขั้นตอนต่าง ๆ ไปตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบเรื่อง ดังที่ กระแสร์ มาลา- ยากรณ์ กล่าวว่า “เรื่องใด ๆ ก็ตามจะต้องประกอบไปด้วยตอน ๓ ตอน คือ ตอนเปิดเรื่อง ตอน ดำเนินเรื่อง และตอนปิดเรื่อง” (กระแสร์ มาลา ยากรณ์ ๒๕๓๐ : ๒๖) ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตามลำดับ ขั้นตอนดังกล่าว คือ

๑. การเปิดเรื่อง
๒. การดำเนินเรื่อง
๓. การปิดเรื่อง

๑. การเปิดเรื่อง หมายถึง ส่วนแรกของเรื่องราวในนวนิยายที่ปรากฏแก่สายตาผู้ อ่าน* เมื่อศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสินทั้งหมดพบว่า กฤษณาใช้กลวิธีการ เปิดเรื่อง ๓ ลักษณะ คือ

- ก) การเปิดเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร
- ข) การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากพร้อมกับตัวละคร
- ค) การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉาก

* ในการพิมพ์นวนิยายแต่ละครั้งนั้นจะตีพิมพ์เลขหน้าไม่เหมือนกัน ส่วนแรกของ นวนิยายในบางเรื่องจึงไม่ได้เริ่มต้นที่หน้า ๑

ก) การเปิดเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้เป็นวิธีที่กฤษณาใช้มากที่สุด โดยผู้เขียนจะแนะนำตัวละครทันทีตั้งแต่เริ่มแรก พบอยู่ถึง ๑๔ เรื่องด้วยกัน ได้แก่ เรือมนุษย์ ตะวันตกคืน ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้สลัดใบ บ้านชนนิก บุษบกใบไม้ ลานลูกไม้ ไฟหนาว ไฟทะเล กระเช้าสีดา เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง การเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครทันทีนี้แบ่งออกได้เป็น ๓ แบบ คือ การแนะนำตัวละครฝ่ายหญิง การแนะนำตัวละครฝ่ายชาย และการแนะนำตัวละครพร้อมกัน ๒ ตัว ดังนี้

๑) การแนะนำตัวละครฝ่ายหญิง

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ พบมากที่สุดถึง ๗ เรื่อง ได้แก่ ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ไม้สลัดใบ ไฟทะเล กระเช้าสีดา เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง ทุกเรื่องจะเปิดเรื่องด้วยการบรรยายให้เห็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้งสิ้น โดยผู้เขียนจะบรรยายตัวละครโดยตรง คือ รูปร่าง ลักษณะทางกายภาพ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของตัวละครในขณะนั้น รวมทั้งการบรรยายตัวละครพร้อมกับชี้ให้เห็นปัญหาของตัวละคร หรือสร้างจุดสนใจใคร่รู้ เพื่อให้ผู้อ่านอยากจะติดตามอ่าน ดังนี้

(ก) การบรรยายลักษณะทางกายภาพ

ผู้เขียนจะบรรยายให้เห็นตัวละครทันทีพบอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ รากแก้ว โดยผู้เขียนจะบรรยายให้เห็นรูปร่าง ลักษณะทางกายภาพภายนอกของ ไรยทองทราย ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ว่าเป็นอย่างไร ดังนี้

"แสงอุตุตราไวโอเล็ตส่องจับดวงหน้าของหล่อน
เปลี่ยนสีดวงตาให้แปลกไปอย่างน่าอัศจรรย์
กลายเป็นเขียวตะไคร้เรื่องรอง ปากที่กำลังเจรจา
เผยให้เห็นไรฟัน นั้นแล้ว มันทั้งแถวดูขาวเป็น
ประกายราวกับฉาบปรอท ผิวพรรณที่นวล
สะอาดก็ไหม้เกรียม กลายเป็นสีน้ำตาลมืด ดัง
หนึ่งสตรีเผ่าอินเดียนแดง"

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๐ : ๑)

- (ข) การบรรยายตัวละครพร้อมกับพฤติกรรมหรือการกระทำ
การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบอยู่ ๓ เรื่อง ได้แก่ กระเช้าสีดา

ไฟทะเล และ ชาวกรง ดังนี้

ในเรื่อง กระเช้าสีดา ผู้เขียนบรรยายถึง รำนำ ตัวละครเอก
ฝ่ายหญิงของเรื่องพร้อมพฤติกรรมในขณะนั้นเธอว่า

“รำนำวิ่งฝ่าสายฝนซึ่งโปรยบาง ๆ ออกจากประตู
วิทยาลัยข้ามฟากไปรอรถประจำทางบนบาทวิถี
ตรงกันข้ามอย่างรีบร้อน หล่อนควรจะทันรถ
เที่ยวนี้ เพื่อจะได้ไม่ต้องยืนแกร่วอยู่ได้ ชายคาตึก
แถว แล้วรองนกว่าฝนที่มีเค้าว่าจะตกหนักตกจน
จับสั่น ซึ่งคนกินเวลาอีกเกือบชั่วโมง...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๑)

ในเรื่อง ไฟทะเล ผู้เขียนบรรยายถึงสิชล ตัวละครเอกฝ่าย
หญิงของเรื่อง เมื่อสิชล เดินทางไปงานศพนายชายที่จังหวัดแห่งหนึ่ง ดังนี้

“สิชลกับนางบัวเพื่อนก้าวลงจากรถสองแถวตรง
หัวมุมซึ่งมีต้นहुกวางสูงใหญ่...สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน
คิดไปข้าง แต่ไม่มากนัก หล่อนเคยมาเยี่ยม
นายชายคนหนึ่งเมื่อห้าปีก่อน ตอนนั้นยังไม่มีบัง
กาโลว์หรือวิลล่าสีลูกกวาดผุดขึ้นในซอยเล็ก ๆ ที่
เล่นจากถนนใหญ่นี้เลย มีเพียงรีสอร์ทหรือที่พัก
ตากอากาศแห่งเดียวโดด ๆ แต่ก็อยู่ลึกเข้าไปถึง
ริมทะเล ไม่ข้องเกี่ยวกับหมู่บ้านดูเงียบสงบ เป็น
ที่พักผ่อนอย่างแท้จริง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓)

ในเรื่อง ชาวกรุง ผู้เขียนเปิดเรื่องโดยการบรรยายถึง กันภัย ตัวละครฝ่ายหญิงของเรื่องในขณะที่เธอกำลังซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ของผู้ชายคนหนึ่ง คือ พี่ชาย ของเธอนั่นเอง ขับลัดเลาะไปตามท้องถนน ดังนี้

“ผมคคหนาแต่เส้นเล็กสีน้ำตาลแซมลักสานไว้ หลวม ๆ ยาวจรดเอว แลดูเป็นแพเหมือนพวงสาหร่ายที่ส่ายโยกขยำน้าใวนั้น ทอดตัวแนบอยู่กับแผ่นหลังของหญิงสาว ผู้เกาะท้ายจักรยานยนต์ของหนุ่มคนหนึ่ง ยามคนขับเลาะแถวรถยนต์ ซึ่งติดเป็นขบวนยาวเหยียด ผมแพรนั่นก็ส่ายพวงน้อยๆ อยู่บนเสื้อแดงแขนกว้างที่สอดชายไว้ในกางเกงยีนส์ฟ้าซีด”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๗)

(ค) การบรรยายตัวละครพร้อมกับปัญหา

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบเพียงเรื่องเดียว คือ ไม้ผลัดใบ ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการแนะนำให้เห็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องพร้อมกับการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวละครเอก ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครดังนี้

“ประตูสำหรับคนนอกปิดลงเสียแล้วเมื่อคืนนี้ ในที่สุดชิงดวงกับเขาก็หลุดเข้ามาเป็นคนในด้วยกัน...แรกทีเดียว หล่อนตั้งใจจะนอนต่อเพราะเหนื่อยจากงานมโหฬารเมื่อคืน ซึ่งใช้กำลังกายและกำลังเปลืองมากที่สุดนับแต่เกิด แต่เมื่อนึกขึ้นได้ว่า เช้าวันนี้ หล่อนและเขาจำเป็นต้องกระโจนหนีบุคคลต่าง ๆ...ไปเสียให้พ้น...จึงดวงจึงรีบลุกขึ้น เพราะหยังดีที่มีห้องน้ำอยู่ติดกับห้องนอนและไม่ปะปนกับคนอื่น ๆ ในบ้านของเขา นี่ถ้าอนาคกว่านี้ คือหล่อนจะต้องนั่งรอ ยืนรอห้อง

นำเข้าด้วยอีกอย่างหนึ่ง ความหงุดหงิดในเช้าวัน
แรกของการเป็นคนในจะทวีขึ้นสักปานไหน”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๒๖ : ๕-๖)

ผู้อ่านจะเห็นว่านอกจากการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเอกฝ่ายหญิง คือ ชิงดวง แล้วยังให้ข้อมูลกับผู้อ่านด้วยว่า ชิงดวงเพิ่งผ่านการแต่งงานมาเมื่อคืนนี้และต้องอาศัยอยู่ในบ้านของสามีและเริ่มจะต่อคำให้เห็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากการเข้าไปเป็นคนใน สิ่งเหล่านี้ก็คือปัญหาในชีวิตสมรสที่เกิดมาจากญาติพี่น้อง ที่เป็นสารสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอนั่นเอง

(ง) การบรรยายตัวละครพร้อมกับสร้างความสนใจใคร่รู้

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ ทำให้ผู้อ่านอยากจะติดตามต่อไปว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบอยู่ ๒ เรื่อง ได้แก่ ฝืนกลางฤดูฝน และ เพลงบินใบจิว ซึ่งเป็นการเปิดเรื่องด้วยตัวละครเอกฝ่ายหญิง ทั้ง ๒ เรื่อง ดังนี้

ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน ผู้เขียนจะบรรยายถึง สะแกวัลย์ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง ดังนี้

“สะแกวัลย์ที่เป็นไม้เถาแผ่กิ่งก้านสาขาเต็มตาราง
ไม้ ขณะเดียวกัน สะแกวัลย์ผู้เป็นลูกสาวกำลังผลิ
วยเปล่งปลั่ง นายเกตุฝากเข้าทำงานในบริษัทเดียวกับที่
ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ายามหลังจากหล่อนจบ
ม.ศ.๕ และออกมาเรียนพิมพ์ดีดเพิ่มเติม จนทำ
หน้าที่นั้นได้ดี”

“เออ...ปีนี้นั่งวัลย์มันอายุเท่าไรวะ” “นายเกตุ
ถามนางสำเนียงในตอนบ่ายวันอาทิตย์”

“ถามให้มันเป็นอะไรขึ้นมา”

“อ้าวก็ถามมั่งไม่ได้หรือไงวะ ลูกสาวทั้งคนฉัน
ไม่มีหวังอะไรแล้ว นี่หว่านนอกจากลูกคนนี่”...

“แล้วแกล่ะ จะทำอะไร”

“ฉันก็คอยหาข่าวให้มันนะจ๊ะ”

(กัญญาชลา ๒๕๑๓ : ๑-๓)

การเปิดเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน นี้ ผู้เขียนจะบรรยายให้ผู้อ่าน ได้รู้จักสะแกวัลย์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องพร้อมทั้งต้นเหตุของปัญหาตั้งแต่แรกเลยทีเดียวน เป็นจุดที่สร้างความใคร่รู้ให้เกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากติดตามต่อไปว่าเรื่องนี้จะดำเนินต่อไปอย่างไร นายเอกจะหาสามีดี ๆ ให้ลูกสาวได้จริงหรือไม่ เพราะชายหนุ่มที่นายเอกต้องการให้มาเป็นสามีของลูกสาวนั้นต้องเพียบพร้อมทุกอย่าง มีทั้งทรัพย์สินสมบัติ คุณสมบัติ และ รูปสมบัติ ซึ่งจะตรงกันข้ามกับครอบครัวของนายเอกที่ยากจน การเปิดเรื่องเช่นนี้จะนำไปสู่สารที่ผู้เขียนต้องการเสนอให้เห็นว่า ความรักและการแต่งงานข้ามชนชั้นนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในสังคมปัจจุบัน การเปิดเรื่องเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการเปิดเรื่องที่ดี เป็นวิธีที่ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ได้ตั้งแต่เริ่มต้น

ในเรื่อง เพลงบินโบยजू ผู้เขียนบรรยายเปิดเรื่องให้เห็น เปล แก้ว ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องว่าไปหมอลประจำที่รักษาโรคหัวใจของเธอ พร้อมกับบอกข่าว เรื่องการแต่งงานของเธอ ดังนี้

“เปลแก้วนอนลงบนเตียงตรวจไข้เพื่อให้พยาบาล ผู้ช่วยศัลยแพทย์ เป็นยาที่หล่อนจะต้องมาฉีดเป็นประจำ เดือนละครั้ง พร้อมนำยาสำหรับรับประทานประจำกลับไปด้วยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ เช่น เชื้อที่อาจทำให้คออักเสบแล้วเลยลุกลามไปถึงโรคหัวใจ”

“หมอลต้องไปงานแต่งงานของเปลให้ได้นะคะ” หญิงสาวบอกยิ้ม ๆ กับแพทย์หญิงซึ่งกำลังเขียนใบสั่งยาอยู่ที่โต๊ะทำงานใกล้เตียง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๔ : ๕)

การเปิดเรื่องแบบนี้สร้างความสนใจใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านว่าเปลแก้วจะแต่งงานกับใครมีอุปนิสัยอย่างไร มีความรักต่อกันมากน้อยเพียงใด เพราะการแต่งงานในเรื่องนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะการแต่งงานที่ปราศจากความรักทำให้จอมทองสามีของเปลแก้วไปมีภรรยาอีกคนหนึ่ง

๒) การแนะนำตัวละครฝ่ายชาย

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบอยู่ ๕ เรื่อง ได้แก่ ตะวันตกดิน ลมที่เปลี่ยนทาง บุษบกใบไม้ ลานลูกไม้ และ ไฟหนาว เป็นการบรรยายให้เห็นตัวละครเอกฝ่ายชายทันที ๔ เรื่อง มีเพียง ลานลูกไม้ เรื่องเดียวที่เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครรอง โดยผู้เขียนจะได้บรรยายตัวละครโดยตรง ทั้งลักษณะทางกายภาพของตัวละคร แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละคร รวมทั้งการชี้ให้เห็นปัญหาของตัวละคร ดังนี้

(ก) การบรรยายลักษณะทางกายภาพ

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ จะบรรยายให้เห็นตัวละครเอกทันที พบอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ ตะวันตกดิน โดยผู้เขียนได้บรรยายให้ผู้อ่านได้รู้จัก โสรवार ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องว่าเขามีรูปลักษณ์อย่างไร นั่นคือ เป็นผู้ชายรูปร่างใหญ่ ผิวขาว ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกที่เราสามารถมองเห็นได้ดังนี้

“เขาชื่อ โสรवार ปลันนาวิทย์!

โสรवार! เขายืนอยู่ตรงนั้น ตรงเงาว่างของต้นหางนกยูง ดอกเด่น สีแดงอมแสดที่คู่สอดอย่างสว่างไสวในบางครั้ง และดูฉลาดบาดจิตใจบางครั้ง กลายเป็นฉากที่แต่งแต้มมนุษย์ผู้ชายร่างงามสูงใหญ่ผิวขาวราวกับชาวตะวันตกให้เกิดความคมสันยิ่งขึ้นในยามที่ดวงระวีใกล้จะชิงพลบ”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑)

(ข) การบรรยายตัวละครพร้อมกับพฤติกรรมหรือการกระทำ

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบอยู่ ๓ เรื่อง ได้แก่ ลมที่เปลี่ยนทาง
บุษบกใบไม้ และ ลานลูกไม้ ดังนี้

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง บรรยายถึง ชุม ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง ขณะที่เขาออกจากบ้านกำลังจะไปทำงาน ดังนี้

“ชุม ออกจากบ้านตอนเจ็ดนาฬิกาเหมือนเคย
อากาศครึ้มเชือกเย็นจนเขาเชือกขึ้นเล็กน้อยอย่าง
ไม่มีเหตุผล...เมื่อแหงนดูท้องฟ้า...แสงแดดซึ่งยัง
กระจายจาง ๆ อยู่ทั่วไปก็อุบเฉา บ้านเรือนโดย
รอบซึ่งหนาแน่นอยู่สุดซอยคล้ายจะเงิบเงิบ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๘ : ๓)

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ บรรยายถึง สามภพ ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง ในขณะที่เขาจะไปงานแต่งงานของน้องสาวเพื่อนสนิท ดังนี้

“สามภพนึกจำตนเองขณะเดินตามชิววันลงมายัง
ทางลาดของที่จอดรถไปสู่ตัวตึกเก่าของโรงแรม
สุทของเพื่อนก่อนข้างตึก ทำให้เขาต้องขยับบ่า
หลายหน ขากางเกงซึ่งเป็นชุดกับเสื้อนอก ก่อน
ข้างสั้น แต่เพื่อนเขาก็บังคับให้สวม...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓)

ในเรื่อง ลานลูกไม้ ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการบรรยายถึงนบตัวละครตัวหนึ่งในเรื่องพร้อมกับแสดงให้เห็นพฤติกรรมของนบในขณะนั้น ดังนี้

“เด็กชายร่างเล็กผอมผิวค้ำซึ่งถ้าไม่รู้อายุจริงก็
จะประมาณอย่างมากแค่ ๑๒ ทั้ง ๆ ที่ยังสืบท้า
แล้วนั้น ยืนกอดอกอยู่บนเขื่อนปูนซีเมนต์ข้าง
คลองที่เต็มไปด้วยน้ำครำส่งกลิ่นเน่าเหม็น แลดู
ชายวัยกลางคนใช้กะละมังเคลือบสีขาวยาวใหญ่

ร้อนไปมา... ดูเหมือนว่าแกจะมีความชำนาญการ
ร้อนชนิดนั้นเป็นอย่างมาก”

(กัญญาชลา ๒๕๓๐ : ๑)

ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการบรรยายถึง นบ ซึ่งเป็นตัวละครที่มีบทบาทรองในเรื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะทำให้รู้จักนางสอย ตัวละครเอกในเรื่อง ดังนั้นถึงแม้จะเป็นการเปิดเรื่องด้วยตัวละครรอง แต่ก็ยังเป็นตัวละครที่มีส่วนสำคัญกับเรื่องเป็นพื้นฐานที่จะทำให้รู้จักตัวละครเอกของเรื่องนั่นเอง

(ค) การบรรยายตัวละครพร้อมกับปัญหา

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ โฟหนาว ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการแนะนำให้เห็นตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง พร้อมกับชี้ให้เห็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น ดังนี้

“ภาพเก่า ๆ ซึ่งไม่ว่าใครก็สามารถจะแลเห็นอยู่
เสมอ นั่น คือภาพของสารนาทกับผู้หญิงคนหนึ่ง !
ผู้หญิงคนนั้นอาจจะเป็นใครก็ได้เก่าหรือใหม่ก็ได้
ข้อสำคัญคือ ดูเหมือนหล่อจนทุก ๆ คนเหล่านี้นั้น
จะเป็นคนที่ไม่มีใครรู้จัก สารนาทกับผู้หญิงที่ไม่ใช่เมีย
เป็นเรื่องสามัญของไฮโซไฮตี้ คีนี่ก็เช่นกัน

สารนาทในเสื้อยืดมีแขนแบบถ่าลอง...แต่ผู้คนจะ
รู้ว่ามันไม่ใช่เสื้อผลิตในประเทศแน่นอนนั่นเป็นจุดเด่น
เช่นเคยจากสีอันเพริศและเริด...หากไม่มีอันใดน่าชัง”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๕ : ๕)

นอกจากจะเปิดเรื่องด้วยการแนะนำให้เห็นตัวละครเอกของฝ่ายชาย คือ สารนาทแล้วผู้อ่านยังทราบด้วยว่าสารนาทนั้นเป็นคนเจ้าชู้ เปลี่ยนผู้หญิงบ่อยและบ้านมีฐานะดี พฤติกรรมของสารนาทที่ผู้เขียนบรรยายให้เห็นนั้นเป็นพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นกับครอบครัว เป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะความเจ้าชู้ไม่รับผิดชอบ

ชอบต่อครอบครัว เอาแต่ความต้องการของตัวเองเป็นที่ตั้งนั้นสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับภรรยา อย่างยิ่ง ทำให้เธอต้องหาทางออกทุกวิถีทาง เมื่อเธอจะขอหย่าสารนาตาก็ไม่ยอมและยังทำร้ายเธอต่าง ๆ นานา สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรสเนื่องมาจากพฤติกรรมของตัวคู่สมรสเอง เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอมายังผู้อ่าน

๑) การแนะนำตัวละครพร้อมกัน ๒ ตัว

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ ผู้อ่านจะรู้จักตัวละครพร้อมกันทีเดียว ๒ ตัว พบอยู่เพียง ๒ เรื่อง คือ เรียมมนุษย์ และ บ้านขนนก ดังนี้

ในเรื่อง เรียมมนุษย์ ผู้เขียนได้เปิดเรื่องด้วยการแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครพร้อมกัน ๒ ตัว คือ มธุรส ตัวละครเอกฝ่ายหญิง และนิธิตา ตัวละครรองในเรื่อง กฤษณาเปิดเรื่องให้นิธิตา ซึ่งเป็นตัวละครในเรื่องสนทนากับแพทย์ถึงการตั้งครรภ์ของพิมพ์รส หลานสาว และได้มีการอ้างไปถึงมธุรส ดังนี้

“คุณหมอไม่มีทางช่วยหลานดิฉันได้เลยหรือคะ” หล่อน
ย้าถามอีกเป็นครั้งที่สาม

“ไม่มีเลขครับ คุณนิธิตา...”

“แต่ถ้าคุณแม่ของแกรู้เข้า” นิธิตาหลับตาลงอย่างหวาด
เสียว เมื่อนึกถึงนิสัยอันเลียบขาดเข้มงวดของพี่สะใภ้
“ดิฉันก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าจะเกิดอะไรขึ้น”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๗ : ๑๑)

กลวิธีเช่นนี้แปลกไปจากเรื่องอื่นของกฤษณา เพราะนอกจากจะบอกให้ผู้อ่านทราบพื้นฐานหรืออุปนิสัยคร่าว ๆ ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงแล้ว ผู้เขียนยังสร้างจุดสนใจใคร่รู้ไว้ให้กับผู้อ่านในบทสนทนา จากคำพูดของตัวละครทำให้ผู้อ่านเกิดความใคร่รู้ว่ามธุรสหรือพี่สะใภ้ของนิธิตาซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องนั้น จะว่าอย่างไรหากรู้ว่าลูกสาวเกิดตั้งครรภ์ และนิสัยของมธุรสเป็นอย่างไรทุกคนจึงรู้สึกหวาดกลัวกันมากขนาดนั้น บทสนทนาจึงมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องด้วย โดยทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละคร ๒ ตัวในขณะเดียวกัน คือ มธุรส ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องกับ นิธิตาตัวละครรองในเรื่อง

ในเรื่อง บ้านขนนก นั้น ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเอกพร้อมกันทีเดียว ๒ ตัวทั้งตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ พัดโบก และตัวละครเอกฝ่ายหญิง คือ เหมือนแพร ผู้เขียนไม่ได้บรรยายถึงตัวละครโดยตรงแต่จะบรรยายถึงตัวละครโดยอ้อม คือ บรรยายตัวละครเอกฝ่ายหญิงผ่านสายตาของตัวละครเอกฝ่ายชาย ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร ๒ ตัวในขณะเดียวกัน ดังนี้

“พัดโบกมองไปยังเบื้องหลังเคาน์เตอร์โดยมิได้ตั้งใจ แต่แล้วสายตาเขาพลันชะงักเมื่อพบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาวสะอาด ก้ม ๆ เงย ๆ อยู่ตรงนั้น สิ่งขาวสะอาดนั้นเป็นผู้หญิง หล่อนขาวและอยู่ในชุดขาว...ความขาวดูเด่นโพล่งอยู่ระหว่างแสงสีอันมัวมืดของร้าน หล่อนกำลังก้มหน้าอยู่กับปากกาและกระดาษ มีสมุดเล่มใหญ่กางอยู่ขวามือ เครื่องคิดเลขเล็ก ๆ วางอยู่ซ้ายมือ ดูสีหน้าหมกมุ่นจริงจัง...”

(กฤษณา โสภทิน ๒๕๓๗ : ๑๑)

การเปิดเรื่องในลักษณะนี้ ผู้เขียนยังคงเป็นผู้เล่าแบบรู้แจ้งเห็นจริง โดยแนะนำตัวละครเอกฝ่ายหญิง คือ เหมือนแพร ผ่านสายตาของตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ พัดโบก พร้อมกับบรรยายถึงพฤติกรรมของเหมือนแพรในขณะนั้นด้วยว่ากำลังทำอะไรอยู่ ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครทั้งเหมือนแพรและพัดโบกพร้อมกันทั้ง ๒ ตัว

ข) การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากพร้อมกับตัวละคร

การเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้ พบเพียง ๒ เรื่อง เท่านั้น ได้แก่ กมร และ ถ่านเก่าไฟใหม่

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวถึง ฉากว่า “เหตุการณ์จะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ จะต้องเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่หนึ่ง เพราะฉะนั้นเวลาและสถานที่จึงมีความสำคัญในอันที่จะทำให้เรื่องและตัวละครมีชีวิตจิตใจขึ้น” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ๒๕๓๑ : ๕๕)

การเปิดเรื่องเช่นนี้ผู้เขียนจะเริ่มเรื่องด้วยการบรรยายฉากไม่มากนัก ต่อจากนั้นจึงแนะนำให้เห็นตัวละครเอก การเปิดเรื่องแบบนี้เป็นการให้รายละเอียดเบื้องต้นว่า เรื่องนี้เริ่มต้นขึ้นที่ใด อันจะช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพการณ์ของตัวละครในเรื่องแล้วจึงแนะนำตัวละครเอก โดยจะให้ข้อมูลบางอย่างที่เกี่ยวกับตัวละครเอกแก่ผู้อ่าน เช่น

ในเรื่อง กมร นั้น ผู้เขียนบรรยายฉากแล้วแนะนำให้อ่านรู้จักกับตัวละครเอกฝ่ายชายทั้ง ๓ คนเลยทีเดียว ดังนี้

“จากห้องโถงยาวกว้าง ทางเดินเปิดโล่ง มีเก้าอี้หมู่และโซฟา
วางเป็นแนวไปตลอดพื้นซึ่งปูกระเบื้องเคลือบสีเนื้อแน่น
แผ่นโตนั้น แลเห็นสระน้ำใหญ่ของสโมสรซึ่งกล่าวกันว่า
เป็นสระที่ได้มาตรฐานสุดของประเทศ วางเด่นเป็นสง่า
งามอยู่ถัดไป

เจียดกับขลนั้รรถคำหลวงอยู่ด้วยกัน พลาดทอดสายตาดู
หนุ่ม ๆ สาว ๆ ถูกผู้ดีมีเงิน ซึ่งกำลังลอยคออยู่ท่ามกลาง
ประกายสีฟ้าสดตรงหน้า”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓)

การแนะนำตัวละครเอกในตอนเปิดเรื่อง กมร นี้ จะบรรยายไม่ละเอียดนัก เพียงแต่ให้รู้ว่ามีตัวละคร ๓ ตัวเท่านั้น แต่การที่ไม่ได้บรรยายอย่างละเอียดตั้งแต่เริ่มแรกนี้นับว่าเป็นข้อดี เพราะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและเกิดความสนใจอยากจะรู้จักตัวละครมากขึ้น ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านนวนิยายเรื่องนั้นอย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวามากขึ้น ฉากที่ใช้ในการเปิดเรื่องนั้นไม่ได้แสดงความหมายต่อเรื่องแต่อย่างใด เป็นการให้ฉากขึ้นมาเปิดเรื่องเพื่อแนะนำตัวละครเท่านั้น ผู้เขียนจะเปิดเรื่องในลักษณะนี้น้อยมาก ไม่ค่อยนิยมใช้แต่จะไปเน้นกลวิธีแบบอื่นมากกว่า

ในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ผู้เขียนบรรยายฉากพร้อมกับแนะนำให้อ่านรู้จักตัวละครเอกทั้งคู่ในขณะนั้น รวมทั้งให้เห็นถึงจุดสนใจร่วมกันของตัวละคร แล้วจึงตามด้วยบทสนทนาระหว่างตัวละครเอกด้วยกัน ดังนี้

“ออสตินสีฟ้าอายุสามสิบห้าปี รูปร่างดีเยี่ยมผิวน้ำตาลเข้ม
 จอดแอบอยู่ตรงเวียงแคบ ๆ หน้าประตูบริษัทใหญ่ ได้พัก
 หนึ่ง ก็มีคนเดินผ่านมาหยุดยืนมองด้วยความสนใจ
 แรกทีเดียวมองเฉย ๆ แต่ก็ชักอึดใจต่อมา จึงเดินดูรอบ ๆ
 ตั้งแต่หน้าหม้อ เส้นโครเมี่ยมไฟ กระจังถึงยาง ขณะกำลัง
 ก้มดูยางอยู่นั้นมีเงาคนวิ่งเข้ามาข้าง ๆ หล่นเงยหน้าขึ้น จึง
 ได้สบตากับชายหนุ่มผิวเข้มแคด ผมรองทรง เรือนร่างโปร่ง
 หน้าตาดีคนหนึ่ง ในมือเขามีดอกไม้ช่อใหญ่ ห่อกระดาษ
 แก้ว ผูกโบว์ยาว...

“สงสัยว่าคุณคงมีคุณย่า คุณยาย หรือคุณปู่ คุณตา อยู่ในบ้าน
 แน่ ๆ เลย” เขาคาดคะเน

“ทำไมทราบคะ” หล่อนถาม

“เพราะผมมี ผมมีคุณทวด คุณย่า คุณแม่ และตัวผมรวมกัน
 อยู่ในครอบครัว”

“ฉันก็มี...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๔ : ๓-๕)

การเปิดเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ นี้ เริ่มจากรถออสตินที่เป็นจุดสนใจร่วม
 กันของตัวละครเอกทั้งคู่ และทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่าครอบครัวทั้งสองนี้มีความเหมือนกันคือ มีญาติ
 ผู้ใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านทั้งคู่ การสนใจรถออสตินร่วมกันนี้เป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่าง
 ครอบครัวทั้งสอง นับเป็นการเปิดเรื่องที่ดีเพราะเปิดเรื่องให้เห็นว่าตัวละครทั้งคู่มีจุดสนใจร่วมกัน
 เป็นการนำตัวละครทั้งคู่เข้ามาทำให้ผู้อ่านรู้จักพร้อมกัน จึงเป็นการเปิดเรื่องโดยใช้ฉากอย่างมีความ
 หมายถึงเปิดด้วยฉากที่น่าสนใจมาล่อย ๆ แต่อย่างไร

ค) การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉาก

การเปิดเรื่องด้วยฉากนี้จะพบอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง ปูนปิดทอง
 โดยผู้เขียนจะบรรยายให้เห็นฉาก คือ บ้านของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง แล้วจึงให้ตัวละคร
 ประกอบอื่น ๆ สนทนากันพาดพิงถึงตัวละครเอกฝ่ายชาย ดังนี้

“บ้านติดลูกไม้ แลเห็นอยู่ตรงนั้น...ใกล้เนื้อที่ว่าง ๆ สองสามแปลงแต่ไม่ไกลจากตึกกรมขนาดลักษณะต่าง ๆ บ้างถูกเรียกว่าบ้านหินอ่อน หรือ บ้านศิลาแลง ตามชนิดของวัสดุก่อสร้างที่เจ้าของตกแต่งไว้จนมองปราดก็รู้ว่าเขาชอบอะไรมากที่สุด หรือ หายใจ เป็นอะไร

แน่เหลือเกินว่าเจ้าของบ้านติดลูกไม้ คงหายใจเป็นลวดลาย ลุสลักของไทยโบราณ บ้านของเขาขาว...ด้วยทรวดทรงงดงาม ไม่เชิงสมัยใหม่อย่างทรงลาดต่ำของบ้านแบบยุโรป มุงหลังคากระเบื้องโมเนียสีต่าง ๆ เพื่ออวดหลังคา แต่ไม่ใช่เพอะเพอะอย่างใหญ่เข้าว่าเหมือนบางบ้าน มองดูผาด ๆ เหมือนจะเล็ก แต่ความจริงแล้วใหญ่ทีเดียว สูงตระหง่านสง่า มีลูกไม้ติดระบายนรอบชายคา รอบหน้าต่าง และตามโค้งบางโค้ง...

“คุณคะ” ฝ่ายหญิงเอ่ยขึ้น “บ้านขวานั้นสวยจังนะคะ”

“เห็นพูดทุกครั้งเลย...เรานะไม่มีปัญญาสร้างบ้านแพงได้ขนาดนั้นหรอก เท่าไหร่คะ คุณมนตรี”

“แ่ว ๆ มาว่าแปลล้านครับ...”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๓๖ : ๑-๒)

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้เขียนบรรยายบ้านของตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ สองเมืองค่อนข้างละเอียด เพราะเป็นบ้านที่เขาสร้างขึ้นมากด้วยน้ำพักน้ำแรงและเงินทองที่เขาหามาได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้อ่านทราบว่าเขามีฐานะดีเท่านั้น เป็นการเปิดเรื่องด้วยฉากที่มีส่วนสัมพันธ์กับตัวละครเอกในเรื่อง เพื่อนำไปสู่การแนะนำตัวละครเอกนั่นเอง การที่ผู้แต่งไม่ได้บรรยายอย่างละเอียดหรือให้ข้อมูลทุกอย่างแต่เริ่มแรกนับว่าเป็นข้อดี เพราะเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ค่อย ๆ ทำความรู้จักกับตัวละคร รู้สึกสนุกสนานที่จะติดตามเรื่อง ค่อย ๆ ทราบถึงความ เป็นมา อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

จากที่กล่าวมาทั้งหมดที่หมดสรุปได้ว่า กฤษณาใช้กลวิธีการเปิดเรื่องอยู่ ๓ ลักษณะคือ การเปิดเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากพร้อมกับตัวละคร และการเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉาก ดังนี้ การเปิดเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร

มี ๑๔ เรื่อง โดยผู้เขียนจะบรรยายให้ผู้อ่านเห็นรูปร่างลักษณะทางกายภาพของตัวละคร บรรยายพฤติกรรมของตัวละครในขณะนั้น การบรรยายตัวละครพร้อมกับปัญหา และการบรรยายตัวละครพร้อมความสนใจใคร่รู้ ผู้เขียนจะบรรยายตัวละครเอกฝ่ายหญิง ๑ เรื่อง บรรยายตัวละครชาย ๕ เรื่อง เป็นตัวละครเอกฝ่ายชาย ๔ เรื่อง มีเพียงเรื่องเดียวที่เปิดเรื่องด้วยการบรรยายตัวละครรองที่มีบทบาทสำคัญที่เป็นพื้นฐานทำให้รู้จักตัวละครเอกของเรื่อง และมีเพียง ๒ เรื่องที่ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครพร้อมกัน ๒ ตัว การเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากพร้อมตัวละครนั้นพบอยู่ ๒ เรื่อง และการเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากมีเพียงเรื่องเดียว เป็นการบรรยายฉากที่มีส่วนสัมพันธ์กับตัวละครเอก เพื่อที่จะนำไปสู่การแนะนำตัวละครเอก จากเรื่องทั้งหมดจะเห็นได้ว่ากฤษฎณาจะให้ความสำคัญกับการเปิดเรื่องด้วยตัวละครมากที่สุด เพราะเป็นกลวิธีที่น่าสนใจ มีความฉับไวและดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ทำให้เรื่องนั้นชวนติดตามมากยิ่งขึ้น

๒. การดำเนินเรื่อง เป็นส่วนที่ต่อเนื่องมาจากการเปิดเรื่อง เป็นกลวิธีที่ทำให้เรื่องราวทั้งหมดน่าสนใจ และชวนติดตาม ตั้งแต่ต้นจนคลี่คลายไปสู่จุดจบ จากการศึกษาพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการดำเนินเรื่อง ๕ แบบดังนี้

- ก) การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา
- ข) การสร้างความขัดแย้ง
- ค) การผูกปมปัญหา
- ง) การแทรกโครงเรื่องย่อย
- จ) การใช้เหตุบังเอิญ
- ก) การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา

นวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษฎณา จะดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาทั้ง ๑๗ เรื่อง คือ จะเล่าไปตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังทุกเรื่อง กลวิธีนี้ถึงแม้จะเป็นกลวิธีที่เรียบง่ายแต่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายสามารถติดตามเรื่องได้อย่างไม่สับสน เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในแต่ละตอนได้อย่างชัดเจน และขั้นตอนในการดำเนินเรื่องจะคล้ายกันเกือบทุกเรื่อง คือ เริ่มจากปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครสำคัญแล้ว ต่อจากนั้นก็เป็นการแก้ปัญหาให้กับตัวละคร เช่น

ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน สะแกวัลย์ไฝ่ฝืนที่จะได้แต่งงานกับผู้ชายที่เพียบพร้อมทั้งฐานะ การศึกษา รูปร่างหน้าตาโดยลืมนึกถึงเรื่องจิตใจ จึงตกเป็นภรรยาลับของสุรเสนลูกชายเจ้าของบริษัทโดยง่าย เพราะเห็นว่าเขาเป็นผู้ชายที่เพียบพร้อม แต่สุรเสนไม่ยอมรับสะแกวัลย์มา

แต่งงานอย่างออกหน้าออกตา ทำให้สะแกวัลย์ต้องเสียใจอย่างมาก และเข้าใจชีวิตมากขึ้น ไม่ฝ่ฝืน ในสิ่งที่เกินจริงอีกต่อไป

ในเรื่อง รากแก้ว โรยทองทราย เกลียคชังพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศของผู้ปกครอง จึงแสดงความก้าวร้าว หลบหนีออกไปเที่ยวตอนกลางคืน และทำทุกอย่างเพื่อประชดชีวิต ภายหลังหนีออกจากบ้านไปได้สัมผัสชีวิตนอกบ้านได้เรียนรู้โลกมากขึ้น เข้าใจชีวิตมากขึ้น จึงดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ ผู้เขียนได้เริ่มเรื่องด้วยการแต่งงานของพัลลภกับชิงดวง แล้วมีญาติพี่น้องของฝ่ายชายเข้ามาวุ่นวาย จากเรื่องจุกจิกเล็กน้อย ขยายออกไปจนยากที่จะแก้ไข ทางออกของทั้งคู่ในตอนท้ายสุด ก็คือ หย่าขาดจากกัน ส่วนคู่ของพีชกับเทียนสีนั้น เริ่มจากที่ทั้งคู่มีปัญหาเพราะความไม่เข้าใจกันมาเป็นเวลานานจนเหมือนแยกกันอยู่โดยปริยาย แต่ทั้งคู่รักลูกมาก เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นกับลูกทั้งคู่จึงปรับความเข้าใจและกลับมาเป็นครอบครัวที่อบอุ่นเหมือนเดิม

ในเรื่อง บ้านขนนก เริ่มจากการที่พัคโบกได้เข้ามาเที่ยวในบาร์ที่เหมือนแพรดำเนินกิจการอยู่และได้รู้จักกัน พัคโบกเริ่มชอบ เหมือนแพร และสานความสัมพันธ์เรื่อยมาจนทั้งคู่คบหากันอย่างจริงจังเหมือนแพรเริ่มฝันที่จะซื้อบ้าน เพื่อนำมาใช้เป็นเรือนหอระหว่างเธอกับพัคโบก เพื่อที่จะนำเงินก้อนมาซื้อบ้านเหมือนแพรจึงตัดสินใจเลิกกิจการและขายบาร์กับรถที่พ่อของเธอซื้อให้แล้วไปเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่ ในระหว่างที่บ้านกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่นั้น เหมือนแพรมีความสุขมาก และแวะเวียนไปดูการก่อสร้างตลอดจนถึงการตกแต่งแทบทุกวัน แต่พัคโบกกลับไม่สนใจในสิ่งเหล่านี้ และยังไปคบหาชอบพอกับเด็กลูกสาวร้านขายยาในตัวเมืองของจังหวัดที่เขาบริหารการประจำอยู่ เมื่อวันแต่งงานใกล้จะมาถึง เหมือนแพรได้รับรู้ความจริงว่า พัคโบกไปติดพันผู้หญิงคนอื่นอีก ทำให้เธอเสียใจมาก และฆ่าตัวตายในที่สุด

ในเรื่อง ไฟหนาว อะเคื้อ มีปัญหาเกี่ยวกับสารนาตมาเป็นเวลานาน เธอหาทางออกทุกอย่างแต่ไม่ยอมหย่า จนกระทั่งเธอเกิดมีความสัมพันธ์กับคีรี เธอจึงตัดสินใจฟ้องหย่า และขอลูกมาอยู่ในความดูแลของเธอ

ในเรื่อง ไฟทะเล เริ่มเรื่องจากเหตุการณ์ที่ศิษลกับแม่เดินทางไปที่หมู่บ้านชายทะเลแห่งหนึ่ง เพื่อไปร่วมงานศพนายชาย เมื่อไปถึงที่นั่นเธอได้พบกับชัยเจ้าของเรือประมงที่มีฐานะดีคนหนึ่งของที่นั่น ชัยชอบเธอตั้งแต่แรกเห็น และพยายามสานสัมพันธ์จนทั้งคู่ได้แต่ง

งานกัน สิขลมีพี่ชาย คือ ระนองซึ่งเป็นคนจับจดทำอะไรไม่เคยได้นาน เขาลาออกจากงานเก่า เพราะไม่พอใจเจ้านาย ระนองมาขออยู่กับซับและสิขลด้วย ซับจึงพาระนองไปทำงานด้วย โดยฝึกให้เป็นลูกเรือ แล้วภายหลังก็ให้ซิมเรือที่ซื้อมาจากน้ำสะเก็ของสิขลให้ระนองไปทำ แต่เนื่องจากเป็นงานหนักและเหนื่อยระนองจึงไม่คิดจะทำอย่างจริงจัง ภายหลังซับจึงเอาเรือคืน ระนองจึงไปรับจ้างขนของหนีภาษี ต่อมาภรรยาของระนอง แอบไปมีชู้เมื่อระนองรู้เข้า ก็ได้ฆ่าชู้ตายแล้วหลบหนีไป เมื่อเงินหมดเขาจึงนัดให้สิขลกับน้องชายเอาเงินมาให้แต่ถูกตำรวจสะกดรอยตาม ระนอง จึงถูกตำรวจยิงตาย เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้สิขลต้องแท้งลูกในท้องไป

ในเรื่อง กระเช้าสีดา เริ่มจากน้ำพิงค์ ที่ทนไม่ไหวกับพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรักของลือ ผู้เป็นสามีเธอจึงขอย่าและย้ายออกไปอยู่ที่อื่น รำนำ ลูกสาวของนางนุ้มแม่บ้านของลือ เติบโตขึ้นมาในบ้านนี้ และแอบรักลือมานานแล้ว จึงเข้าไปแทนที่ของน้ำพิงค์ด้วยความเต็มใจ แต่รำนาก็ทะเลาะทะเลาะขานอยากจะทำหลุดไปจากความเป็นเด็กในบ้านและอยากจะทำ รวยเงินทองสิ่งของ ฯลฯ จึงมาทำงานที่ร้านอาหารที่มีพาทิเป็นผู้จัดการร้าน ต่อมาพาทิได้แนะนำให้รำนารู้จักกับจรินทร์เศรษฐีใหญ่ เธอจึงยอมไปเป็นภรรยาน้อยของจรินทร์ เพราะหวังทรัพย์สินต่าง ๆ และหาทางทำให้พาทิหลุดไปจากชีวิตของเธอ เมื่อมีงานเปิดร้านอาหารแห่งใหม่ของจรินทร์ ที่จะให้รำนำเป็นผู้จัดการ พาทิจึงพาลือมาในงานด้วยทำให้จรินทร์ได้รู้ความจริง และเรียกเอาทรัพย์สินคืน เมื่อรำนำไม่ไหวก็ถูกทำร้ายร่างกายจึงจำใจต้องคืนใจไป แต่รำนำก็ยังคิดที่จะก้าวต่อไปตามเส้นทางของเธอ

ในเรื่องอื่นๆ ก็จะดำเนินเรื่องในลักษณะเดียวกันคือเล่าไปตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง โดยเริ่มจากปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร แล้วก็เป็นการแก้ปัญหาให้กับตัวละครจนจบเรื่อง วิธีนี้ถึงแม้จะเรียบง่าย แต่ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องได้อย่างเข้าใจและไม่สับสน

ข) การสร้างความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง หมายถึง ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน หรือความไม่ลงรอยกันของพฤติกรรมกระทำ ความคิด หรือ ความปรารถนา ความตั้งใจของตัวละครในเรื่อง อุปสรรคหรือความขัดแย้ง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการต่อสู้ดิ้นรนของตัวละคร (ธัญญา สังขพันธานนท์ ๒๕๓๕ : ๑๖๕)

กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่ผู้เขียนใช้มาก เป็นจุดหรือเป็นเหตุให้มีเรื่องราวเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปจนจบปัญหาเพื่อให้เรื่องราวชวนติดตาม ผู้เขียนมักจะแสดงให้เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้แนะนำหรือบอกภูมิหลังของตัวละครเอกให้ผู้อ่านทราบบ้างแล้ว จึงสร้างข้อขัดแย้งให้เกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครตัวนั้นมากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักจะเป็นปัญหาที่ตัวละครเอกต้องเผชิญ โดยจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกหรือบุคคลที่แวดล้อมตัวละครเอกอยู่นั่นเอง โดยมักจะมีลักษณะนิสัย พฤติกรรมหรือมีความคิดที่แตกต่างกัน และจะมีผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร

ลักษณะดังกล่าวนี้จะเห็นได้ชัดในนวนิยายส่วนใหญ่ของกฤษณา การสร้างความขัดแย้งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เรื่องดำเนินต่อไป กลวิธีการสร้างความขัดแย้งนี้จะพบทั้ง ๑๗ เรื่องที่ได้ศึกษา ได้แก่ เรือมนุษย์ ตะวันตกดิน ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ บ้านชนนิก บุษยกใบไม้ ลานลูกไม้ ไฟหนาว ปูนปิดทอง ไฟทะเล กระเช้าสีดา กมร ถ่านแก้วไฟไหม้ เพลงบินใบจิว และ ชาวกรง โดยส่วนใหญ่กฤษณามักจะแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นในครอบครัว จากการศึกษานวนิยาย ทั้ง ๑๗ เรื่อง พบว่ากฤษณาสร้างความขัดแย้งไว้ ๓ แบบ ดังนี้

- ๑) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร
 - ๒) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพสังคม
 - ๓) ความขัดแย้งภายในจิตใจ
- ๑) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร

ความขัดแย้งชนิดนี้ผู้เขียนสร้างขึ้นมามากที่สุด ในนวนิยายทั้ง ๑๗ เรื่องนั้น พบว่าผู้เขียนสร้างความขัดแย้งด้วยวิธีนี้ถึง ๑๓ เรื่อง โดยจะพบมากที่สุดที่นวนิยายแนวครอบครัว มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มี ๗ เรื่อง ได้แก่ เรือมนุษย์ ฝันกลางฤดูฝน ไม้ผลัดใบ บ้านชนนิก กระเช้าสีดา กมร และ เพลงบินใบจิว ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่น มี ๔ เรื่อง คือ รากแก้ว ปูนปิดทอง ไฟทะเล และ ถ่านแก้วไฟไหม้ ส่วนความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่นมี ๒ เรื่อง คือ ลมที่เปลี่ยนทาง และ ลานลูกไม้ ดังนี้

(ก) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้จะ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายกับตัวละครเอกฝ่ายหญิง ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกทั้ง ๗ เรื่อง ได้แก่

เพลลาและมธุรสในเรื่อง เรือมนุษย์ สุรเสนและสะแกวัลย์ในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน พีชน์และเทียนสี, พัลลภและชิงดวงในเรื่อง ไม้ผัดใบ พัดโบกและเหมือนแพรในเรื่อง บ้านขนนก ลือกับรำน่าในเรื่อง กระเช้าสีดา ยลกับนيرا, คำหลวงและทองพัน, เจียดและติภาในเรื่อง ภมร จอมทองและเปลแก้ว, แนวไพรและยวนตาในเรื่อง เพลงบินใบจิว

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ส่วนใหญ่จะเกิดจากความประพฤติกของตัวละครเอกฝ่ายชายที่มักจะเจ้าชู้ หรือไปมีภรรยาบ่อยทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในครอบครัวต้องพังทลายลง หรืออาจเกิดความขัดแย้งกันขึ้นเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางลักษณะนิสัย ความคิดหรือความต้องการรวมทั้งสภาพสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เช่น

ในเรื่อง เรือมนุษย์ นั้น ผู้เขียนแสดงให้เห็นความขัดแย้งกันทางด้านอุปนิสัย และความคิดเห็นรวมทั้งวิธีการดำเนินชีวิตระหว่างเพลลากับมธุรส ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องทั้งฝ่ายชายและหญิง ด้วยเหตุที่มธุรสนั้นเป็นคนชอบสังคมนอกบ้าน ฟุ้งเฟ้อ ชอบทำตัวให้มีหน้ามีตาในสังคม อิงฉาธิยา เจ้าอารมณ์ ไม่ยอมเอาใจใส่ดูแลครอบครัว ชอบเอาชนะ และถูกสามีอยู่เสมอทั้งทางคำพูด และการกระทำ แต่เพลลาก็ยอมด้วยการเจียบเสมอมา เพราะเขาไม่ยอมมีเรื่อง เขามักจะเก็บตัวอยู่ตัวเงียบๆ กับกองตำรับตำราโดยไม่สนใจใคร ทั้งคู่จึงขัดแย้งกันอยู่เป็นประจำ อยู่ด้วยกันอย่างระหองระแหงมาตลอด ดังความคิดของนิธินา น้องสาวของเพลลาที่ว่า

“ถ้าอยากจะยกเอาความแตกต่างของสามีภรรยาทั้งคู่หนึ่งในโลกนี้ขึ้นมาเป็นตัวอย่างอันชวนพิศวงแล้ว นิธินาไม่เห็นว่าคุณไฉจะเหมาะแก่การเป็นตัวอย่างทำคู่ของพี่ชายกับพี่สะใภ้หล่อนเพราะเขาทั้งสองเหมือนคำกับข้าว ขมกับหวาน กลางวันกับกลางคืน หรือไม้กับน้ำกับน้ำมันมากกว่าจะเป็นคู่ผู้ตัวเมีย”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๑๖)

จนต่อมาเพลลาไปได้เกี่ยวเค็กรับใช้ในบ้านมาเป็นภรรยาบ่อยและย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ทำให้มธุรสเสียใจอย่างมาก และยอมทำทุกอย่างเพื่อให้เพลลากลับมา

ความขัดแย้งระหว่างเพลากับมธุรสนี่ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายในใจด้วย คือความรู้สึกของมธุรสนั้นต้องต่อสู้กันอยู่ภายในจิตใจระหว่างความถือดี ทิฐิที่ไม่เคยยอมแพ้ใคร และเจ็บช้ำโกรธแค้นกับความต้องการที่จะให้เพลากลับมาอยู่กับเธอเหมือนเดิม เธอจึงต้องอดทนอดกลั้นทำดีต่อเพลาและเกี้ยว เพื่อประสานรอยร้าวในชีวิตครอบครัว

ในเรื่อง ฝืนกลางฤดูฝน นั้นเป็นความขัดแย้งกันระหว่างตัวละครที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน ความขัดแย้งนี้เกิดจากนายเกตุ ซึ่งมีอาชีพเป็นหัวหน้ายามในบริษัทแห่งหนึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำแต่หวังจะให้บุตรสาวสบายด้วยการสนับสนุนให้บุตรสาวเลือกคู่ครองที่มีฐานะ มีหน้ามีตาในสังคม และกีดกันผู้ชายทุกคนที่มามีคิดพันสะแกวัลย์แต่ฐานะไม่ค่อยดี นายเกตุสนับสนุนให้สะแกวัลย์ชอบสุรเสนลูกชายเจ้าของบริษัทที่ตัวนายเกตุและสะแกวัลย์ทำงานอยู่ ทำให้สะแกวัลย์ตกเป็นภรรยาของสุรเสนโดยง่าย ส่วนสุรเสนนั้นก็คิดเพียงแค่แสวงหาความสุขชั่วคราวชั่วคราวจากคนที่ทะเลาะหย่ากันจนลืมมองสภาพตนเอง เมื่อนายเกตุรู้เขาต้องการที่จะให้สุรเสนยกย่องสะแกวัลย์เป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายมิใช่เพียงแค่ภรรยาเก็บอย่างสุรเสนทำอยู่ นั่นก็เป็นสิ่งที่สุรเสนและพ่อแม่ของเขาขอมไม่ได้เช่นกัน เพราะเขาก็หวังที่จะมีภรรยาหรือลูกสะใภ้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับเดียวกับเขา ความทะเลาะหย่ากันจนเกินฐานะของนายเกตุและสะแกวัลย์จึงสร้างความเจ็บปวดให้กับตัวเอง

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ นั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชีวิตครอบครัวของพัลลภและชิงดวงนั้น มักจะสืบเนื่องมาจากญาติพี่น้องเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะญาติของฝ่ายสามี จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งอยู่ที่การไม่ยอมเสียเปรียบกันของญาติในเรื่องเรือนหอที่ตกลงกันว่าเจ้าบ่าวจะเป็นฝ่ายปลูกในที่ของเจ้าสาว เมื่อตกลงกันไม่ได้ ชิงดวงจึงยอมย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านของสามี ซึ่งอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ญาติฝ่ายสามีไม่พอใจชิงดวงในเรื่องเรือนหอทำให้เกิดความหมางใจกันอยู่แล้ว นอกจากนั้นครอบครัวของพัลลภทั้งแม่และพี่น้องของเขานั้นเป็นคนเห็นแก่ตัว ชอบเอาเปรียบคนอื่น ทำให้ชิงดวงอึดอัดและไม่เป็นสุข เมื่อเธอชวนเขาออกมาอยู่ข้างนอกกันตามลำพัง เพื่อลดปัญหาจากความขัดแย้งกับญาติพี่น้องของเขา พัลลภก็ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าการออกมาอยู่ข้างนอกลำบากกว่าอาศัยอยู่กับแม่ เขาเป็นคนรักญาติพี่น้อง และคิดว่าญาติพี่น้องของเขาดีกว่าคนอื่น และตัวของพัลลภเองยังเป็นคนใจแคบ คิดเล็กคิดน้อยโดยเฉพาะเรื่องเงินทองจึงทำให้เขากับชิงดวงมีปัญหากันบ่อยครั้ง โดยที่เขาไม่เคยจะคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของชิงดวงเลย ทำให้ชีวิตแต่งงานเริ่มมีปัญหาทั้งที่เพิ่งจะเริ่มต้น เพราะตัวของพัลลภซึ่งเป็นคนกลางนั้น

ไม่ยอมคิดแก้ปัญหาและไม่เป็นคนกลางที่ดีเข้าข้างญาติพี่น้องทุกเรื่อง ท้ายสุดทั้งคู่จึงเห็นว่าการหย่ากันนั้นน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด

ส่วนคู่ของพีชน์และเทียนสีนั้น ทั้งคู่แต่งงานกันมานานแล้วมีลูกด้วยกัน ๑ คน ตลอดเวลาที่ทั้งคู่จะขัดแย้งกันตลอด เมื่อเริ่มคุยกันครั้งใดจะจบลงด้วยการทะเลาะกันทุกครั้ง เพราะความแตกต่างกันในทุกด้านทั้งอุปนิสัย ทักษะคติ และรสนิยม คนทั้งคู่เป็นตัวของตัวเองสูง ทิฐิจัดไม่มีใครยอมใครก่อน และคิดว่าความคิดของตัวเองถูกต้องและอีกฝ่ายเป็นฝ่ายผิดอยู่เสมอ และมักจะทำอะไรที่อีกฝ่ายไม่ชอบอยู่ตลอดเวลา เช่น เทียนสีหันไปคบเพื่อนชายคนใหม่เพื่อประชดสามีที่เขาไม่เคยเข้าใจและไม่ยอมทำตามความต้องการของเธอเลยสักครั้ง ส่วนพีชน์ก็โทษว่าเป็นความผิดของภรรยา เพราะเขาทำตัวเป็นพ่อบ้านที่ดีและไม่เคยทำความเดือดร้อนให้ครอบครัว ความขัดแย้งทำให้ทั้งคู่แยกกันอยู่ ต่อมาเมื่อเทียนสีเห็นความสนิทสนมของพีชน์กับชิงดวงจึงเกิดความหวงแค้นรวมทั้งคู่รักลูกมากเห็นลูกสำคัญที่สุด จึงยอมลดทิฐิลงและปรับตัวเข้าหากัน

ในเรื่อง บ้านขนนก นั้นเหมือนแพร์กับพัคโปก มีความขัดแย้งกันในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ ความคิด ความต้องการที่แตกต่างกัน เพราะเหมือนแพร์มาจากครอบครัวที่แตกแยกจึงรู้สึกว่าแห้ว ต้องการความรักอย่างมากมาย ไขว่คว้าหาครอบครัวอันอบอุ่นเพื่อชดเชยการขาดความอบอุ่นของตนเอง ด้วยความมุ่งมั่น จริงจังที่จะทำให้ฝันกลายเป็นความจริง เธอจึงทุ่มเทอย่างมากมายและจริงจังโดยลืมนึกถึงความรู้สึกของคนใกล้ตัวไปว่าเธอต้องการอย่างนั้นหรือไม่ เขาพร้อมหรือเปล่าจึงทำให้พัคโปกเกิดความอึดอัดและเบื่อหน่ายเพราะเขาไม่ได้ขาดความอบอุ่นเหมือนกับเหมือนแพร์ เขามาจากครอบครัวที่อบอุ่น เขาจึงเป็นคนสนุกสนาน เข้าตำราใช้ชีวิตตามความพอใจ ไม่ค่อยจริงจังกับเรื่องใดมากนัก เขาไม่คิดว่าจะต้องแต่งงานเพื่อไขว่คว้าหาสิ่งใด ด้วยความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างนี้เองทำให้ชีวิตรักของคนทั้งคู่ต้องจบลงด้วยความเศร้า

ในเรื่อง กระเช้าสีดา นั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นก็เนื่องมาจากความแตกต่างของความคิด ความต้องการในชีวิตของรำนากับถือ ตัวละครเอกของเรื่องทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย เมื่อรำนาคเป็นภรรยาดีของถือด้วยความรักและเต็มใจแล้ว รำนาก็ไม่หยุดความพอใจ ความต้องการของเธอไว้แค่นี้ ยังคงต้องการที่จะมีความสมบูรณ์พร้อมทางด้านวัตถุและทรัพย์สินตามที่เธอเคยปรารถนาจึงไปทำงานที่ห้องอาหารแห่งหนึ่ง และได้รู้จักกับเศรษฐีใหญ่คนหนึ่ง ต่อมาภายหลังก็ยอมไปเป็นภรรยาน้อยของเศรษฐีคนนั้น แต่ในขณะที่เดียวกัน เธอก็ยังไม่คิดที่

จะเลิกกับลือยังคงทำให้เขารู้สึกหึงหวงเธออยู่ตลอดเวลา เมื่อเรื่องราวทั้งหมดถูกเปิดเผยออกมา เธอจึงต้องเดินออกมาจากชีวิตของลือ

ในเรื่อง ภมร ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ครอบครัวของชลและนิรา มีความขัดแย้งกันมากที่สุด เนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้เป็นพ่อ จากที่เคยเป็นครอบครัวอบอุ่น ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกสาวอีก ๒ คน พรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สินเงินทอง แต่เมื่อชลไปมีภรรยาบ่อย แทนที่จะคิดว่าเป็นความผิดของเขากลับไปโทษภรรยาว่าไม่ยอมเข้าใจเขาเพราะเขายังคงให้เงินทองส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัวอยู่ เมื่อเจอหน้ากันครั้งใดทั้งคู่มักจะมีปากเสียงกันอยู่เสมอ จนลูกสาวประชดพ่อด้วยการหนีไปเที่ยวและไปมีความสัมพันธ์กับเพื่อนชายจนติดเชื้หนองในมา ชลจึงได้สำนึกกว่าเป็นความผิดของเขาแต่เขาก็ยังไม่เลิกเจ้าชู้

ในเรื่อง เพลงบินโบงิ้ว นั้นเป็นความขัดแย้งกันในชีวิตสมรสของตัวละครเอกทั้ง ๒ คู่คือ จอมทองและเปลแก้ว กับแนวไพรและขวนตา จอมทองต้องมาแต่งงานกับเปลแก้วตามความต้องการของผู้ใหญ่ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้รักเปลแก้วและมีคนรักอยู่แล้ว แต่เขาก็ยอมเพราะเห็นแก่ทรัพย์สินของเปลแก้ว ตลอดเวลาจอมทองมักจะพูดจาเสียดสีประชดประชันเปลแก้วอยู่เสมอ จะทำดีกับเธอก็เฉพาะเวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ ถึงแม้เขาจะแต่งงานแล้วเขาก็ยังแอบไปมีความสัมพันธ์กับคนรักเก่าอยู่ เมื่อทุกคนรู้ความจริงเปลแก้วจึงขอหย่าจากเขา จอมทองไม่ต้องการแต่ก็จำใจต้องหย่า ตัวละครอีกคู่หนึ่งคือ แนวไพรและขวนตา ต้องมาแต่งงานกันทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รักกันเลย ทำให้ทั้งคู่ขัดแย้งกันตลอดเวลา เพราะแนวไพรนั้นทุ่มเทและเอาใจจริงเอาใจกับการทำงานมากจนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ส่วนขวนตานันท์ก็ชอบสังสรรค์ ชอบสมาคม ชอบไปที่ขวนนอกบ้าน และต้องการให้สามีมีเวลาให้กับเธอและลูก เมื่อไม่ได้ก็หนีไปคบหากับชายหนุ่มรุ่นน้อง โดยไม่สนใจใคร ในที่สุดทั้งคู่ก็ต้องหย่าจากกันเพราะความไม่เข้าใจกัน

จากนวนิยายทั้ง ๗ เรื่องนี้ ตัวละครเอกฝ่ายชายกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะขัดแย้งกันทางด้านความคิดหรืออุปนิสัย รวมถึงพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากที่สุดคือ ๕ เรื่อง ความขัดแย้งจากญาติพี่น้องและความขัดแย้งจากความแตกต่างทางฐานะและสังคม มีเพียงอย่างละเรื่องเท่านั้น ส่วนผลของความขัดแย้งเหล่านี้ก็แตกต่างกันไป บางคู่ก็กลับมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อีก เพราะสามารถปรับความเข้าใจกันได้คือพีชกับเทียนสีในเรื่อง ไม้ผลัดใบ บางคู่ก็ต้องแยกทางกันไปคือ พัลลภกับชิงดวงในเรื่อง ไม้ผลัดใบ นอกจากนี้บางคู่ก็ต้องอดทนที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อลูกคือยลกับนิราในเรื่อง ภมร หรือบางคู่ก็จบลงด้วยความตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคือ

เหมือนแพรวในเรื่อง บ้านขนนก ความขัดแย้งในนวนิยายต่าง ๆ นี้เป็นจุดที่ทำให้เรื่องน่าสนใจยิ่งขึ้น

(ข) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่น ตัวละครอื่นๆ ในที่นี้มักจะเป็นตัวละครรองในเรื่องนั้น ๆ และเป็นความขัดแย้งที่แตกต่างกันไป มีทั้งความขัดแย้งระหว่างพี่น้อง พ่อแม่กับลูก คู่รักและเด็กกับผู้ปกครอง กฤษณาสร้างความขัดแย้งในลักษณะนี้ทั้งหมด ๔ เรื่อง ได้แก่ รากแก้ว ปูนปิดทอง ไฟทะเล และถ่านเก่าไฟใหม่ ดังนี้

ในเรื่อง รากแก้ว เป็นความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง คือ ไรยทองทรายเป็นเด็กที่ครอบครัวของรังรองขอมมาเลี้ยงต่อมารังรองก็ได้เป็นผู้ปกครองของไรยทองทราย รังรองเป็นหญิงที่มีความผิดปกติทางเพศ พยายามบังคับจิตใจไรยทองทรายเรื่อยมาทำให้เธอเกิดความรู้สึกรังเกียจอย่างรุนแรง เมื่อรู้ความจริงว่าเธอเป็นเพียงเด็กที่ถูกขอมมาเลี้ยง ทำให้เธอรู้สึกแหวงและอยากออกไปให้พ้นจากบ้าน ความกดดันเหล่านี้ทำให้ไรยทองทรายมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว คือ รัน ไม่เชื่อฟังใครและเอาแต่ใจตนเอง ภายหลังเมื่อหนีออกจากบ้านไปจึงเริ่มเรียนรู้ถึงชีวิตภายนอกและรู้จักดูแลตัวเอง ระมัดระวังตัวเองมากขึ้น

ในเรื่อง ปูนปิดทอง แสดงความขัดแย้งของบุคคลในครอบครัว คือ พ่อ แม่ ลูก เมื่อพ่อแม่ไม่ได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดี ไม่เคยให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก เพราะพ่อแม่เน้นแยกทางกัน ส่งผลให้ลูกมีปัญหาด้านจิตใจ เกิดความว้าเหว ขาดความรัก ความอบอุ่นและไม่เข้าใจถึงการกระทำของพ่อแม่และเจ็บแค้นที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้งมาตั้งแต่เด็ก ลูกจึงเกลียดชังพ่อแม่ ไม่เคารพนับถือและแสดงออกให้เห็นทั้งทางพฤติกรรมและคำพูด สองเมือง ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าว ส่วน บาดิ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงนั้นก็ใช้ชีวิตอย่างอิสระในต่างประเทศรวมไปถึงเรื่องอิสระในการมีเพศสัมพันธ์โดยที่ยังไม่ได้แต่งงานกันด้วย กว่าพ่อแม่ลูกจะเข้าใจกันได้ก็ต้องผ่านความเจ็บช้ำเสียใจด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายมาพอสมควร

ในเรื่อง ไฟทะเล นั้นเป็นความขัดแย้งกันระหว่าง ชับและสิชลกับ ระนอง ซึ่งเป็นพี่ชายของสิชลเองแต่มีความประพฤติที่แตกต่างกันเพราะระนองเป็นคนที่มีชีวิตอยู่อย่างไร้แก่นสาร เอาแต่ความต้องการของตนเอง ไม่อดทนทำงานใด ๆ ทั้งสิ้น มีภรรยาทั้ง ๆ ที่ยังรับผิดชอบครอบครัวไม่ได้ หันไปลักลอบขนของหนีภาษีเพราะเป็นงานที่ได้เงินง่าย รักความสบาย ชอบตำหนิติเตียนผู้อื่นและมักจะเอาเปรียบพี่น้อง สร้างความเดือดร้อนให้กับชับและสิชลอยู่เสมอ

ในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ เป็นความขัดแย้งกันของคู่รักในเรื่อง ความแตกต่างทางด้านพฤติกรรม ระหว่างมาตี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องกับคู่รักเก่าคือ นรา ญาติผู้ใหญ่ของมาตินั้นไม่ค่อยชอบนรา เนื่องมาจากนราเป็นคนที่ไม่ค่อยรักษาคำพูดและไม่เห็น ความสำคัญของมาตี เมื่อนัดกับมาตีครั้งใดก็มักจะผัดนัดปล่อยให้มาตีรอ นอกจากนี้ยังเป็นคนเจ้าชู้ ชอบพูดปด ภายหลังกาติพบว่าเขามีผู้หญิงคนใหม่จึงตัดใจจากเขา ถึงแม้ว่าจะพยายามขอโทษ และขอคืนดี ด้วยความเสียใจที่มาตีจะหลุดมือไป แต่เธอปฏิเสธอย่างเด็ดเดี่ยว ท่ามกลางความโล่ง ใจของญาติ ๆ และของอนุภรรยา ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องนั่นเอง

จากการศึกษานวนิยายทั้ง ๔ เรื่องที่เป็นความขัดแย้งกัน ระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครรองนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นความขัดแย้งกันทางด้านความคิด การ กระทำ รวมถึงอุปนิสัยที่ต่างกันไป และมักจะเป็นความขัดแย้งกันภายในครอบครัว คือ ความขัด แแย้งระหว่างพ่อแม่ลูก ความขัดแย้งระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ ปกครอง มีเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่เป็นความขัดแย้งกันระหว่างคู่รัก และส่วนใหญ่ผลของความ ขัดแย้งเหล่านี้จะจบลงด้วยดี ด้วยความเข้าใจกันระหว่างพ่อแม่ลูก คือระหว่างพ่อแม่ของบาตีกับ บาตี พ่อแม่ของสองเมืองกับสองเมืองในเรื่อง ปูนปิดทอง และความเข้าใจกันระหว่างเด็กกับผู้ ปกครอง คือโรยทองทรายกับรังรองในเรื่อง รากแก้ว บางเรื่องก็จบลงด้วยความตายของตัวละคร รอง คือระนองในเรื่อง ไฟทะเล หรือเลิกกันไป คือมาตีกับนราในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่

(ค) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครอื่น ตัวละครที่ขัดแย้งกันนี้มัก จะเป็นบุคคลที่แวดล้อมตัวละครเอกอยู่นั่นเอง มี ๒ เรื่อง ได้แก่ ลมที่เปลี่ยนทาง และ ลานลูกไม้ ดังนี้

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากสภาพความ เปลี่ยนแปลงของภาวะทางการเมืองทำให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมมีแนวความคิดที่ต่างกันอย่างออก ไป แบ่งโดยรวมออกเป็น ๒ ฝ่ายคือ กลุ่มของคนรุ่นเก่าที่ต้องการจะให้สภาพสังคมคงอยู่อย่างเดิม จึงถูกเรียกว่าเป็นพวกศักดินา มักจะเป็นคนรุ่นพ่อแม่ และมีฐานะร่ำรวยเป็นพวกนายทุน กับกลุ่ม ของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม ต้องการเห็นความเท่าเทียมกันของคนใน สังคม แต่ก็มักจะถูกมองว่าเป็นพวกเอียงซ้าย มักจะได้แก่กลุ่มของผู้ใช้แรงงานหรือนักคิด นักศึกษา ที่เป็นคนรุ่นใหม่รวมไปถึงพวกนักหนังสือพิมพ์ด้วย ความขัดแย้งกันทางด้านความคิดนี้ก่อให้เกิด ความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่าง ๆ ตามมาในสังคม ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างคุณวรรณรายกับลูก สาวคือภิรมยา คุณวรรณรายนั้นเป็นเศรษฐี เป็นผู้เฒ่าที่ไม่ต้องการให้สังคมเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก

เกรงว่าจะกระทบกระเทือนถึงฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของเธอ แต่ภริยา ลูกสาวของเธอ นั้นต้องการจะเห็นสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากนี้ ภริยานั้นมีคู่รักเป็นนักหนังสือพิมพ์ ชื่อ แคน เขาเป็นคนที่ต้องการให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเต็มที่ เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิและมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ภริยาจึงรับความคิดนี้ไปด้วย จึงเกิดการขัดแย้งกันกับมารดาซึ่งมีความคิดกันคนละแนว แต่ท้ายที่สุดเหตุการณ์ก็คลี่คลายลงด้วยดี จบลงด้วยความเข้าใจกันของทุกคน

ในเรื่อง ลานลูกไม้ นั้น เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากบุคคลที่อยู่แวดล้อมตัวละครเอกนั่นเอง ความขัดแย้งเหล่านี้เกิดจากความแตกต่างกันทางด้านฐานะการเงิน สภาพสังคม ระหว่าง นายหนึ่งกับคุณดารา นายหนึ่งนั้นเป็นสามีของนางสอย ตัวละครเอกของเรื่อง มีอาชีพเป็นคนขับรถให้กับคนรวยที่เขาว่าจ้าง นายหนึ่งนั้นเป็นคนเจ้าอารมณ์ ขี้โมโห โวยวาย เข้าใจเอาแต่ใจตนเอง ชอบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล เมื่อไม่พอใจสิ่งใดก็จะไม่ยอมทนและมีปมด้อยกับความยากจนของตัวเองมาก น้อยใจในวาสนา อิจฉาและจะพุดจาว่าคนที่มั่งมีฐานะดีกว่าตัวเองเสมอ ส่วนคุณดารานั้นเป็นคนที่มั่งมีฐานะร่ำรวย ครอบครัวของนายหนึ่งและนางสอยนั้นมาทำงานรับใช้อยู่ที่บ้านของคุณดารา คุณดารานั้นเป็นคนประหยัคมาก เจ้าระเบียบ จุกจิกจู้จี้ ไม่ค่อยรู้จักการให้และไม่ค่อยรู้จักเลี้ยงคน พุดจาไม่ค่อยดี บางครั้งมักจะพุดจาดูถูกคนจน ทำให้นายหนึ่งและคุณดารานั้นไม่ค่อยถูกกัน เมื่อบ้านของคุณดาราถูกขโมย คุณดาราจึงส่งสายนายหนึ่งทำให้นายหนึ่งโกรธที่ถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรีและพาครอบครัวออกมาจากบ้านของคุณดารา แต่ภายหลังทุกคนเข้าใจกันและยอมรับถึงความสำคัญของแต่ละฝ่าย

นวนิยายทั้ง ๒ เรื่องที่เป็นความขัดแย้งกันระหว่างตัวละครอื่นจะเป็นความขัดแย้งกันเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางความคิดและความแตกต่างกันทางฐานะและสภาพสังคม และท้ายที่สุดก็จบลงด้วยดี ด้วยความเข้าใจกันของทุกคนคือคุณวรรณรายกับแคนในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง และนายหนึ่งกับคุณดาราในเรื่อง ลานลูกไม้

๒) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพสังคม

ความขัดแย้งในลักษณะนี้มี ๒ เรื่อง เท่านั้น คือ บุษบกใบไม้ และ ชาวกรง ดังนี้

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ เป็นความขัดแย้งกันระหว่างสามภพ ตัวละครเอกซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ กับพวกที่ลักลอบตัดไม้ สามภพทุ่มเทให้กับการในหน้าที่มากที่สุด เพื่อจะพลิกฟื้นผืนป่าให้กลับมามีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ขณะที่พวกลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

นั้นก็ยังคงทำลายต่อไปเรื่อย ๆ โดยรอดพ้นจากความผิดทุกครั้ง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ป่าไม้บางคนยังเห็นแก่ทรัพย์สิน อามิสสินจ้างที่คนโกงพวกนี้นำมาให้แล้วก็ละเลขหน้าที่ของตัวเองไป เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมของทุกคนในประเทศ ความหวังของสามภพในการที่จะปลูกป่าให้กลับมาสมบูรณ์ได้อีกครั้งนั้นเป็นเหมือนกับการสร้างบุษบกขึ้นมาจากใบไม้ นั่นนับเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากหรือไม่สามารถจะกระทำได้เลย

ในเรื่อง ชาวกรง เป็นความขัดแย้งกันระหว่างตัวละครกับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ต้องผจญกับปัญหาค่าครองชีพสูง ปัญหาการจราจรติดขัด สภาพความแออัดในท้องถนน ปัญหาที่อยู่อาศัยแล้วตัวละครเหล่านี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาการถูกเวนคืนที่ดินจากรัฐบาลเพื่อนำมาสร้างทางด่วน เงินที่ได้รับชดเชยก็น้อยกว่าความเป็นจริงทำให้ต้องออกไปหาซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ทำให้ต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อหารายได้มาเสริมให้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต นับเป็นความขัดแย้งของตัวละครกับสภาพสังคมที่แวดล้อมอยู่นั่นเอง ครอบครัวของไกลสกล และครอบครัวของกันภัย ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องนั้น ถูกเวนคืนที่ดินจากรัฐบาล ทำให้พวกเขาต้องออกมาหางานพิเศษทำเพื่อหาเงินสำหรับการหาที่อยู่อาศัยใหม่ เพราะพวกเขาเป็นกลุ่มคนชั้นกลางค่อนข้างต่ำที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการพัฒนาของรัฐบาล

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพสังคมนั้น ตัวละครเอกนั้นมักจะตกอยู่ท่ามกลางหรือเป็นส่วนหนึ่งหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นก็ใหญ่เกินกว่าที่ตัวละครจะแก้ไขได้ ตัวละครเอกของเรื่องทั้ง ๒ เรื่องจึงยังคงต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านี้ต่อไป

๓) ความขัดแย้งภายในจิตใจ

ความขัดแย้งในลักษณะนี้พบอยู่เพียง ๓ เรื่อง ได้แก่ ตะวันตกดิน รากแก้ว และ ไฟหนาว ดังนี้

ในเรื่อง ตะวันตกดิน นั้น ทักษิภา ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องเป็นคนที่มีความคิดในการดำเนินชีวิต ตั้งปณิธานในการดำเนินชีวิตไว้ว่าจะต้องคงความดีไว้ให้ได้ ๓ ประการ คือ ไม่โกงตนเอง ไม่โกงญาติมิตรและไม่โกงสังคม และเธอก็ได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวมาตลอด เป็นคนที่พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ของตัวเอง ไม่เห่อเหิมทะเยอทะยานในทางที่ผิดและเธอยังเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเองอย่างสูง แน่วแน่กับความคิดของตัวเอง แต่เมื่อเธอรู้สึกตัวว่าเธอหลงรัก โสรवार ทำให้เธอเกิดความสับสนในจิตใจเป็นอย่างมาก

เพราะตัวของเธอกับโสรวารนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมากในด้านของทัศนคติและวิธีการดำเนินชีวิต เพราะโสรวารนั้นเป็นคนที่เต็มไปด้วยความทะเยอทะยาน ทำทุกอย่างเพื่อความก้าวหน้าของตัวเอง ทัศนคติจึงเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจของเธอเป็นอย่างมากระหว่างความต้องการของหัวใจกับอุดมคติในการดำเนินชีวิตที่เธอยึดมั่นมาตลอด ทำให้ทัศนคติเกิดความรู้สึกขัดแย้งอยู่ในจิตใจตลอดเวลา

ในเรื่อง รากแก้ว นั้น เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครรอง คือ รังรอง ตลอดเวลาที่โรยทองทรายหนีออกไปจากบ้าน และรังรองออกติดตามหาอยู่นั้น เธอเกิดความรู้สึกขัดแย้งอยู่ในจิตใจตลอดเวลา เพราะใจส่วนลึกคอยเตือนเธออยู่ว่าโรยทองทรายต้องทำเช่นนี้ เนื่องจากมาจากความต้องการอันผิดธรรมชาติของเธอทำให้เธอต้องต่อสู้กับความรู้สึกหึงหวงและความต้องการโรยทองทราย อีกทั้งยังต้องคอยเก็บอารมณ์ที่เคียดแค้นใจของตัวเองอย่างเต็มที่เพื่อจะประสานรอยร้าวระหว่างเธอกับโรยทองทราย

ในเรื่อง ไฟหนาว สารนาตกับอะเคื่อนั้นเป็นสามีภรรยากันแต่ความต้องการของคนทั้งคู่ขัดกันอยู่ตลอด เพราะสารนาตต้องการใช้ชีวิตอย่างอิสระตามความพอใจ ส่วนอะเคื่อต้องการให้สามีเอาใจใส่กับครอบครัว ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากสามี สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สารนาตไม่เคยคำนึงถึง ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในใจของอะเคื่อ เพราะเธอไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสามีได้และเธอก็ไม่สามารถจะทนกับสภาพดังเดิมได้อีก แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่คิดจะหย่าเพราะผลประโยชน์ที่เธอกับลูกจะได้รับ โดยเฉพาะลูกสาว เธออยากให้ลูกสาวเป็นทายาทของตระกูลนี้ ความขัดแย้งที่เธอไม่สามารถจะแก้ไขได้นี้ทำให้เธอเกิดความเจ็บช้ำอย่างมากและพยายามหาทางออกทุกทางที่จะบรรเทาความทุกข์เหล่านี้เอง จนเธอเลิกล้มความตั้งใจเดิมและหันมาทำทุกอย่างตามใจปรารถนาด้วยอารมณ์ประชดประชัน ต่อมาเมื่อเธอมีชายคนใหม่ ทางออกที่เธอคิดว่าดีที่สุดคือการหย่าขาดจากสารนาต

ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครนั้น จะเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างกันในด้านทัศนคติ หรือความต้องการที่แตกต่างกัน คือทัศนคติกับโสรวารในเรื่อง ตะวันตกดิน รังรองกับโรยทองทรายในเรื่อง รากแก้ว และอะเคื่อกับสารนาตในเรื่อง ไฟหนาว ความขัดแย้งภายในจิตใจนั้นจะเกิดขึ้นทั้งกับตัวละครเอกและตัวละครรอง เป็นกลวิธีที่ผู้เขียนนำมาใช้ได้อย่างน่าสนใจและชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามอ่านนวนิยายเรื่องนั้น ๆ

จากนวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง ๑๗ เรื่องของกฤษณา อโศกสินนั้นพบว่า การสร้างความขัดแย้งเป็นกลวิธีหนึ่งที่กฤษณาใช้ในนวนิยายทุกเรื่อง โดยสร้างความขัดแย้งขึ้น ๓ ลักษณะคือ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครมี ๑๓ เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพสังคมมี ๒ เรื่องและความขัดแย้งภายในจิตใจมี ๓ เรื่อง โดยกฤษณาจะเน้นไปที่ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครมากที่สุดถึง ๑๓ เรื่องนั้น มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกด้วยกันเอง โดยจะพบมากในนวนิยายแนวครอบครัว สาเหตุส่วนใหญ่จะเกิดมาจากความขัดแย้งกันทางด้านความคิดและพฤติกรรมของตัวละครนั่นเอง จึงทำให้นวนิยายแนวครอบครัวนั้นมีเนื้อเรื่องที่เข้มข้น สนุกสนาน และชวนติดตาม จึงทำให้นวนิยายของผู้เขียน โดยเฉพาะในนวนิยายแนวครอบครัวนั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่านตลอดเวลา

ค) การผูกปมปัญหา

นอกจากผู้เขียนจะสร้างความขัดแย้งเป็นตัวดำเนินเรื่องแล้ว ผู้เขียนยังสร้างปมปัญหาขึ้นมาเพื่อสร้างความใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร ตัวละครจะแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้หรือไม่ และจะแก้ไขได้ด้วยวิธีใด อย่างไร การผูกปมปัญหานี้เป็นกลวิธีที่สำคัญที่ผู้เขียนใช้ในการดำเนินเรื่องอีกกลวิธีหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนผูกปมปัญหาขึ้นในนวนิยายเพื่อสร้างความใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ๑๕ เรื่อง ได้แก่ เรือนมนุษย์ ตะวันตกดิน ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ บ้านขนนก ลานลูกไม้ ไฟหนาว ปูนปิดทอง ไฟทะเล กระเช้าสีดา ภมร เพลงบินใบจิว และชาวกรงในนวนิยายแต่ละเรื่องนั้นผู้เขียนจะผูกปมปัญหาให้เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปจากปัญหาหนึ่งไปสู่อีกปัญหาหนึ่งจนจบเรื่อง เช่น

ในเรื่อง เรือนมนุษย์ เริ่มจากผู้เขียนเปิดเรื่องให้ผู้อ่านเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องว่า พิมพัสได้เกิดตั้งครครักษ์ขึ้นมาจึงพาไปหาหมอ ทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยว่าเมื่อพ่อแม่ของเธอรู้เข้าจะทำอย่างไรและใครเป็นพ่อของเด็กในท้อง แล้วเขาจะยอมรับว่าเขาเป็นพ่อของเด็กในท้องหรือไม่ จะรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไรและพิมพัสจะทำอย่างไรต่อไปในอนาคต เมื่อเรื่องราวคลี่คลายไปในทางที่ดี มีปัญหาต่อมาที่เกิดขึ้นก็คือ เพลาไปได้ เกี้ยว เด็กรับใช้ในบ้านมาเป็นภรรยาบ่อย ผู้อ่านจะอยากรู้ว่า มธุรสภรรยาของเพลานั้นจะว่อย่างไร ในที่สุดถึงแม้ว่าจะเจ็บช้ำและโกรธแค้นเพียงใด มธุรสก็ยอมให้เพลาพาเกี้ยวเข้ามาอยู่ในบ้าน เพื่อหวังจะให้ครอบครัวกลับมาเป็นเหมือนเดิม แต่เมื่อเกี้ยวคลอดลูก แล้วเด็กออกมาพิการ เกี้ยวจึงออก-ไปอยู่กับแม่ตามเดิม แต่เกี้ยวก็ยังสร้างปัญหามาอีก เพราะไปเป็นภรรยาบ่อยของชัยพร สามิของพิมพ

รส ลูกสาวของเพลานั้นเอง จึงทิ้งปัญหาไว้ให้ผู้อ่านคิดเองต่อไปอีกว่า แล้วเรื่องจะจบลงอย่างไร เกี่ยวจะสร้างปัญหาอะไรให้กับครอบครัวนี้อีก

ในเรื่อง ตะวันตกคืน เรื่องราวชีวิตของผู้ชายคนหนึ่งที่จะเอชะยานจะ ไปให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากโสรวารเป็นเลขานุการคู่ใจของนายเวศน์ ต่อมานายเวศน์เสียชีวิตลง อย่างกะทันหัน ทำให้ผู้อ่านอยากจะรู้ว่า เมื่อไม่มีนายเวศน์แล้วเขาจะอย่างไรต่อไป จะหานาย คนใหม่ได้หรือไม่ ต่อมาเขาก็ไปมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับวิฐ ภรรยาของนายเวศน์ ทั้ง ๆ ที่เขาก็เริ่ม รักทัศนิกา ต่อจากนั้นเขาไปหา “นาย” ซึ่งเป็นคนสำคัญคนหนึ่งของประเทศแต่นายมีพฤติกรรมที่ ชอบภรรยาของคนอื่น เขาจึงยอมยกวิฐให้นาย เพื่อแลกกับตำแหน่งหน้าที่ที่เขาจะได้รับถึงแม้ว่า เขาจะเคยชิงชังรังเกียจพฤติกรรมแบบนี้และรู้สึกผิดอยู่บ้าง แต่เขาก็คิดเข้าข้างตัวเองว่า วิฐก็จะได้ ผลประโยชน์จากการกระทำนี้เช่นกัน เพราะเธอจะได้เงินจำนวนมากพอที่จะส่งไปให้ลูกชายทั้ง ๓ ของเธอที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ต่างประเทศ ภายหลังเขาต้องการจะเลิกประพฤติดังนั้นแล้วยอม กลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่กับผู้หญิงที่เขารัก ทำให้ผู้อ่านสงสัยว่าเขาจะทำได้หรือไม่ วิฐจะยอมหรือไม่และถึงแม้ทัศนิกาจะรักเขาเช่นกัน แต่อุดมคติในการดำเนินชีวิตของเธอและครอบครัวนั้นแตกต่างกับความคิดและพฤติกรรมของโสรวารในขณะนี้มาก ในที่สุดชีวิตของเขาก็เหมือนกับพระ อาทิตย์ตกคืนไปแล้วนั่นเอง

ในเรื่อง ฝนกลางฤดูฝน เริ่มจาก นายเกตุนั้นหวังให้สะแกวัลย์ ลูกสาว ได้แต่งงานกับผู้ชายที่สมบูรณ์แบบพร้อมทุกอย่าง และพยายามปลุกฝังให้สะแกวัลย์ชื่นชมสุรเสน ลูก ชายเจ้าของบริษัทว่าเป็นคนที่พร้อมในทุกอย่าง ทำให้ผู้อ่านอยากรู้ว่าแล้วสะแกวัลย์จะได้แต่งงาน กับสุรเสนหรือไม่ และเมื่อสะแกวัลย์ตกเป็นภรรยาของสุรเสนแล้ว แต่สุรเสนบ่ย้างไม่ยอม แต่งงานด้วย เพราะเขาคิดจะให้สะแกวัลย์เป็นแค่ภรรยาลับ ๆ ไม่ได้ออกหน้าออกตาอย่างใด จาก เหตุการณ์นี้ทำให้ผู้อ่านอยากจะติดตามต่อไปว่าสะแกวัลย์จะยอมเป็นภรรยาลับ ๆ ตามที่สุรเสนต้อง การหรือไม่ และจะทำอย่างไรต่อไป เมื่อเธอยอมเข้าไปอยู่ในบ้านของเขาได้ไม่นาน ก็มีเรื่องกับ ผู้หญิงที่เขาคิดจะแต่งงานด้วย ทำให้สะแกวัลย์ต้องออกมาจากบ้านของสุรเสนและกลับมาอาศัยอยู่ กับพ่อและแม่ตามเดิม

ในเรื่อง ไฟทะเล เริ่มจาก การที่ลิซลได้รู้จักกับ ชับ และชับก็รู้สึกชอบลิ ซลนับตั้งแต่แรก แต่ลิซลมีคนรักอยู่แล้ว ผู้อ่านจึงอยากรู้ว่าแล้วชับจะทำอย่างไรถึงจะได้แต่งงาน กับลิซล คู่รักเก่าของลิซลนั้นเป็นคนเห็นแก่ตัวและเจ้าชู้ ผิดกันกับชับที่มีฐานะดีและเป็นคนใจ กว้าง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับทุกคนในครอบครัวของลิซล พ่อแม่พี่น้องของลิซลจึงชอบชับ

มากกว่า เมื่อได้มาแต่งงานกันแล้ว ระนองที่ชายของศิขล ซึ่งเป็นคนจับจด ก็มาขออาศัยอยู่ด้วย จับจึงหัดให้ทำประมงและให้ขี้มเรือของจับ แต่ระนองกลับเอาเรือไปขนของหนีภาษี ผู้อ่านจึงเกิดความอยากรู้ว่า หากจับรู้เขาจะทำอย่างไร เมื่อจับรู้เรื่องจากลูกน้อง เขาจึงเอาเรือคืน ทำให้ระนองว่าเขาอย่างเสีย ๆ หาย ๆ แล้วระนองกับภรรยา ก็ไปรับจ้างขนของหนีภาษีแต่แล้วระนองก็ฆ่าผู้ตาย ผู้อ่านจึงต้องติดตามต่อไปว่าแล้วระนองจะเป็นอย่างไร ระนองนั้นหนีการจับกุมของตำรวจมาเรื่อย ๆ โดยกลับไปขอลเงินจากพ่อ เมื่อศิขล กลับไปเยี่ยมบ้าน ระนองก็โทรศัพท์ให้ที่บ้านนำเงินเอาไปให้เขา ศิขลจึงต้องเอาเงินไปให้เขาพร้อมกับน้องชายแต่ถูกตำรวจสะกดรอยตามไป ระนองจึงจับเอาตัวน้องสาวและน้องชายของเขาเป็นตัวประกัน แต่ระนองก็ถูกตำรวจยิงตาย ศิขลต้องแหง ลูกคนแรกในท้องไป

ในเรื่อง ชาวกรง นั้น ครอบครัวของกันภัยและครอบครัวของไกลสกล นั้นอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ต่อมาพี่ชายของกันภัย ได้ทราบข่าวมาว่าบริเวณนี้จะมีการก่อสร้างทางด่วน แต่พวกเขาที่ไม่มีเงินมากพอที่จะเอาไปซื้อที่อยู่ใหม่ ผู้อ่านจึงเกิดอยากจะทำตามว่าแล้วพวกเขาจะทำอย่างไรกันต่อไป ทุกคนก็ต้องมาช่วยกันทำงานพิเศษหารายได้เพิ่ม เช่น พ่อของไกลสกล ก็ออกมาขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างตอนเย็นหลังเลิกงาน แม่ของกันภัยก็ออกมาขายข้าวแกง และทำขนมให้กันภัยและไกลสกลช่วยกันนำไปขายในที่ทำงาน ฯลฯ และกว่าทางด่วนจะดำเนินการก่อสร้างอย่างจริงจัง ก็อีกราว ๓ ปี ทำให้พวกเขาทุกคนได้มีเวลาตั้งตัวและหาทางแก้ไขปัญหาการโยกย้ายที่อยู่ครั้งใหม่

ในเรื่องอื่น ๆ นั้นก็จะดำเนินไปในลักษณะเดียวกัน คือ มีการผูกปมปัญหาให้ตัวละครเอกต้องเผชิญไปเรื่อย ๆ เมื่อแก้ไขปัญหานี้ได้ก็เกิดปัญหาใหม่เข้ามาอีกเป็นเช่นนี้ไปจนกระทั่งจบเรื่อง มีการเชื่อมโยงจากปัญหาหนึ่งไปสู่อีกปัญหาหนึ่งเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ปัญหา ก็จะเล็กบ้างใหญ่บ้างต่างกันไป วิธีการผูกปมปัญหานี้เป็นกลวิธีในการดำเนินเรื่องอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เรื่องเกิดความน่าสนใจ สร้างความใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านอยากจะทำตามอ่านเรื่องราวในนวนิยายต่อไปจนจบ จึงเป็นกลวิธีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ปรากฏในนวนิยายของ กฤษณา

ง) การแทรกโครงเรื่องย่อย

กลวิธีการแทรกโครงเรื่องย่อย กฤษณาสร้างขึ้นมาเพื่อเน้นย้ำถึงแนวคิดของโครงเรื่องใหญ่ โครงเรื่องย่อยเหล่านี้จะมีส่วนสัมพันธ์กับโครงเรื่องใหญ่โดยโครงเรื่องย่อยต่างๆ จะมีเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงหรือเป็นไปในทำนองเดียวกันกับโครงเรื่องใหญ่ เพื่อให้ผู้อ่านเห็น

ถึงแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการนำเสนออย่างชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้น จะพบอยู่ในงานเขียนระยะต้น ๆ อยู่ ๒ เรื่อง คือ เรือนมนุษย์ และ ตะวันตกคืน

ในเรื่อง เรือนมนุษย์ นั้น ผู้เขียนแทรกโครงเรื่องย่อยเข้ามาถึง ๒ โครงเรื่อง กล่าวคือ โครงเรื่องใหญ่ คือ เรื่องราวของครอบครัว เพลากับมธุรส เป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลางแต่มีแม่บ้านที่ขาดคุณสมบัติของความเป็นแม่และเมียที่ดี จึงทำให้ครอบครัวขาดความสุข เพราะมธุรสนั้นเป็นคนของสังคม ใช้เวลาที่จะอยู่บ้านดูแลลูกและสามีนั้นออกไปทำกิจกรรมนอกบ้าน ทำงานสังคมสงเคราะห์เพื่อความมีหน้าตาของตนเอง เมื่อหงุดหงิดหรือไม่พอใจสิ่งใดมักจะมาแสดงออกกับคนในบ้าน ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ส่วนเพลาก็เก็บตัวอยู่กับหนังสือหรือหากมีเวลาว่างก็จะไปคุยกับพระ ศึกษาโหราศาสตร์ ทอดทิ้งลูกไม่เคยมีเวลาให้ลูก จนพิมพ์สลูกสาวคนโตเกิดตั้งครรถ์ขึ้น เมื่อมธุรสทราบก็ลงโทษต่าง ๆ นานา พอภายหลังทราบว่าลูกสาวท้องกับลูกชายของนักธุรกิจผู้มั่งคั่งก็เปลี่ยนเป็นดีใจแทน เมื่อมธุรสบกพร่องในหน้าที่แม่บ้านไปนี้ เพลาอดทนมานานแล้วแต่ในที่สุดเขาก็ต้องพ่ายแพ้ต่อต้นหาราคะเพราะไปได้เกี่ยว เด็กรับใช้มาเป็นภรรยาบ่อย และเกี่ยวนั้นก็สร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัวนี้อย่างมาก เพราะเป็นคนที่มีสภาพความเป็นอยู่และจิตใจต่ำจึงไม่รู้จักรักษาอันดีเท่าใดนัก

โครงเรื่องย่อยที่ ๑ ครอบครัวของ เดช นักธุรกิจผู้ร่ำรวย เป็นคนที่มีความสามารถในการดำเนินธุรกิจมาก กิจกรรมของเขาประสบความสำเร็จอย่างสูง ทำให้เขามีฐานะดี แต่เขาก็เป็นคนเจ้าชู้ เจ้าสำราญ เมื่อภรรยาคนแรกของเขาถึงแก่กรรมเขาก็มีผู้หญิงอีกหลายคน และใช้ทรัพย์สินที่เขามีผลิตผลิตอยู่กับโลกีย์สุขโดยไม่ได้มาดูแลเอาใจใส่ลูกเท่าที่ควร จึงทำให้ชีวิตครอบครัวขาดความอบอุ่น

โครงเรื่องย่อยที่ ๒ เป็นเรื่องราวในครอบครัวของปลัดกระทรวงผู้หนึ่ง คือ วีระกับเฟื่องทองถึงแม้จะมีฐานะดี แต่เฟื่องทองก็บกพร่องในหน้าที่ของแม่บ้าน ไม่ค่อยดูแลสามี สนใจแต่เรื่องราวของคนอื่น เต็มไปด้วยกิเลส จนภายหลังสามีไปมีภรรยาบ่อย ทำให้ครอบครัวขาดความสุข

โครงเรื่องย่อยทั้งสองมีความสัมพันธ์กับโครงเรื่องใหญ่ เพราะโครงเรื่องย่อยทั้งสองต่างก็แสดงให้เห็นถึงความแตกร้างในชีวิตครอบครัว อันเนื่องมาจากทุกคนในครอบครัวนั้นเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ตกอยู่ในความหลง ขาดสติและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตัวเอง ให้ดีจึงทำให้ชีวิตครอบครัวต้องประสบความยุ่งยาก โครงเรื่องย่อยทั้งสองนี้ผู้แต่งแทรกเข้ามาเพื่อประกอบกับโครงเรื่องใหญ่ เน้นให้เห็นแนวคิดของเรื่องอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้นว่า หากทุกคนตกอยู่

ภายใต้อำนาจของกิเลสตัณหา โดยเฉพาะผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวนั้นเมื่อตกอยู่ภายใต้ตัณหาราคะแล้วจะทำให้ครอบครัวขาดความสุข

ในเรื่อง ตะวันตกคืน นั้น ผู้เขียนแทรกเรื่องราวของไอยรากับคุณ เข้ามาช่วยเสริมเรื่องด้วย คือ โครงเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องราวชีวิตของชายหนุ่มคนหนึ่ง คือ โสรवार เป็นเลขานุการหน้าห้องของผู้ใหญ่คนหนึ่ง เขาเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูงมากต้องการจะมีฐานะและหน้าที่การงานที่ดี เพราะในชีวิตวัยเด็กของเขาลำบากและต้องฝ่าฟันอุปสรรค ช่วยเหลือตัวเองมาโดยตลอด เนื่องจากเขาเป็นคนคล่องแคล่ว บุคลิกดี และรู้จักเข้าเจ้านายทำให้เขากลายเป็นคนโปรดได้โดยง่าย ในงานวันเกิดของเจ้านายเขาได้พบกับ ทัณฑิกา หลานสาวเจ้านาย เขาประทับใจในตัวเธอมาก เพราะทัณฑิกาเป็น คนสวย ฉลาด เป็นตัวของตัวเอง มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและถูกต้องดีงาม ต่อมาเจ้านายของเขาเสียชีวิตลงและเขาเกิดไปมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับภรรยาของเจ้านาย และไปรู้จักกับ “นาย” คนใหญ่คนโตในวงราชการที่เป็นโรคจิตจะต้องการเฉพาะผู้หญิงที่มีเจ้าของแล้ว เขาจึงขอมยกภรรยาของนายเก่าให้กับ “นาย” เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ เขาจึงประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานด้วยอิทธิพลของ “นาย” แต่แทนที่เขาจะมีความสุขกับความสำเร็จที่ได้รับ เขากลับเป็นทุกข์กระวนกระวายใจ เพราะรู้ว่า รักทัณฑิกาเข้าแล้วจริง ๆ แต่ตัวเองมีพันธะอยู่ จึงคิดจะสละทุกอย่างทั้งตำแหน่งเงินทองลาภยศ เพื่อมาเริ่มต้นใหม่กับคนที่เขารักอย่างจริงใจ แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เขาจึงรู้สึกหมดหวัง หมดกำลังใจในชีวิต

โครงเรื่องย่อย เป็นเรื่องของชายหนุ่มคนหนึ่งที่มีชีวิตคล้ายกับโสรवार คือไอยรานั้นในวัยเด็กชีวิตต้องลำบากยากแค้นมาตลอด เขาจึงทะเยอทะยานขึ้นมาเพื่อที่จะให้ตัวเองมีชีวิตที่ดีขึ้น เขาขอมเป็นสามีลับ ๆ ของ “คุณ” ซึ่งเป็นมารดาของเพื่อน ทำให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น มีเงินใช้ มีงานทำเป็นหลักฐาน แต่เขารักทัณฑิกาอย่างจริงใจ เขาจึงตัดสินใจทิ้งทุกอย่างทั้งหน้าที่การงานและตัดขาดจาก “คุณ” เพื่อไปเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งด้วยตัวเอง แต่เขาก็ทำไม่สำเร็จ

โครงเรื่องย่อยที่กล่าวถึงนี้ ช่วยให้เห็นถึงแนวคิดที่ว่า ความทะเยอทะยานไปในทางที่ผิดนั้นจะทำให้เราไม่มีความสุขและต้องพบกับความสูญเสีย

กลวิธีการแทรกโครงเรื่องย่อยในนวนิยายทั้ง ๒ เรื่องที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าผู้เขียนแทรกเข้ามาเพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงแนวคิดของเรื่องและผู้เขียนต้องการจะเสนอได้อย่างชัดเจนขึ้น เพราะ โครงเรื่องย่อยที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมานั้นจะมีเรื่องราวหรือมีเหตุการณ์ที่ดำเนินไปในลักษณะเดียวกันกับโครงเรื่องใหญ่ ช่วยชี้ให้เห็นแนวคิดได้ชัดเจนขึ้นและเข้าใจได้ง่ายขึ้นนั่นเอง

จ) การใช้เหตุบังเอิญ

การใช้เหตุบังเอิญนี้จะพบในงานของกฤษณาบ้างเป็นส่วนน้อยและจะพบอยู่ในงานเขียนระยะแรก ๆ เท่านั้น พบอยู่เพียง ๓ เรื่อง คือ เรือมนุษย์ ลมที่เปลี่ยนทาง และ ไม้ผลัดใบ ดังนี้

ในเรื่อง เรือมนุษย์ ตอนที่ชัยพรขับรถชนแขกแล้วโทรศัพท์กลับมาหาเดชที่บ้านในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เดชพยายามจะใช้กำลังปลุกปล้ำนิธินา จึงทำให้นิธินาสามารถรอดพ้นจากการปลุกปล้ำของเดชได้ในที่สุดซึ่งคุณเป็นการจงใจมากเกินไป การใช้เหตุบังเอิญเหล่านี้ทำให้งานเขียนนี้ลดความสมจริงลงไป เป็นเหมือนกับว่าผู้เขียนไม่สามารถหาทางออกหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่สร้างเอาไว้ได้อย่างแนบเนียนได้ จึงต้องอาศัยเหตุบังเอิญเข้ามาช่วยเพื่อให้ปมปัญหาคลี่คลายไป ดังนี้

นิธินากำลังทอดอาลัย ในสภาพเหตุการณ์ของตัวเอง ก็พอดีได้
ยินเสียงร่ำประตูก็กก็องมีเสียงระล่ำระลักของพิมพ์รสดังขึ้น ใจ
ของหล่อนก็เต้นแรง นึกว่าพระยังคุ้มครองหล่อนอยู่บ้างกระมัง
“ใคร” เดชตะโกนถามอย่างฉุนเฉียว เสียงตะโกนนั่นฟังไม่เป็น
สำ

“พิมพ์คะ คุณพ่อ เปิดหน่อยเรื่องควนคะ เร็วเข้าคะ

“เอ๊ะ! ยังไงกันนะ ขายนี่ โวยวายอะไรอีกล่ะ” เขาเปิดประตูออก
ไปอย่างฉุนเฉียว ก็พบพิมพ์รสกำลังยืนระล่ำระลัก หน้าตาขาว
ซีดอยู่ตรงหน้า

“ชัยพรคะ.....ขับรถชนคนตายคะ เวลาที่เขาอยู่ที่โรงพัก”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๓๑๐-๓๑๑)

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง เหตุการณ์ตอนที่ ภิรมยา ลูกสาวของคุณวรรณ
ราย ซึ่งเป็นคนรักของแค้นถูกจับตัวไปเรียกค่าไถ่นั้น ก็เป็นเหตุบังเอิญที่เข้ามาช่วยให้เรื่องคลี่
คลายลงไป เพราะคุณวรรณราย นั้นเป็นเหมือนตัวแทนของกลุ่มคนที่ไม่ต้องการให้สังคมเปลี่ยนแปลงและต่อต้านทุกคนที่คิดจะเปลี่ยนสภาพสังคม ส่วนแค้นนั้นก็เปรียบเสมือนตัวแทนของคนที่ต้องการให้สังคมมีความเท่าเทียมกันและเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งความ
เสมอภาคกันของคนในสังคม ทำให้ทั้ง ๒ ฝ่ายนั้นไม่ถูกกันและต่อต้านความคิดเห็นอีกฝ่ายหนึ่งอยู่
เสมอ แต่เมื่อ ภิรมยา บุคคลอันเป็นที่รักของคนทั้งคู่ถูกจับตัวไป ความทุกข์ที่เกิดขึ้นร่วมกันทำให้

จำเป็นต้องหันหน้าเข้าหากัน พุดคุยปรึกษากันโดยไม่มีทิฐิหรือสิ่งใด ๆ มาขวางกั้น ทำให้ได้รู้จัก และได้รับฟังความคิดเห็น ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง จึงทำให้เกิดความเข้าใจกัน

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ เหตุการณ์ตอนที่ ลูกของพีชน์และเทียนสี ได้รับอุบัติเหตุหล่นลงมาจากหน้าต่าง ทั้งพีชน์และเทียนสีนั้นต่างก็เป็นคนที่รักลูกมาก เหตุการณ์นี้ทำให้พวกเขาได้คิด เห็นความสำคัญของลูก ความสำคัญของครอบครัวและความสำคัญของตัวเอง ทั้งคู่จึงยอมลดทิฐิของตัวเองลง ยอมรับในข้อบกพร่องของตัวเองและหาทางแก้ไข ยอมรับความต้องการของอีกฝ่าย ปรับตัวเข้าหากัน เพื่อให้ครอบครัวกลับมาอบอุ่นอีกครั้ง

กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่เข้ามาช่วยคลี่คลายเรื่องราวทางออกให้ในทางที่ดี แต่บางครั้งก็ดูเป็นการจงใจมากเกินไป ทำให้งานเขียนลดความสมจริงลงไป คล้ายกับว่าผู้เขียนไม่สามารถหาวิธีที่แนบเนียนที่จะมาแก้ไขปมปัญหาที่ผูกไว้ได้ ผู้เขียนจึงใช้วิธีการสร้างเหตุบังเอิญขึ้น เพื่อให้ปมปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคลี่คลายลงไป

๓. การปิดเรื่อง หมายถึง การจบเรื่อง จากการศึกษานวนิยายทั้ง ๑๗ เรื่องของ กฤษณา พบว่ามีการปิดเรื่อง ๓ แบบ คือ

- ก) การปิดเรื่องแบบสุข
- ข) การปิดเรื่องแบบเศร้า
- ค) การปิดเรื่องแบบทิ้งไว้คิด
- ก) การปิดเรื่องแบบสุข

เป็นการปิดเรื่องด้วยการให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคลี่คลายไปในทางที่ดี ตัวละครมีความสุขสมหวัง การปิดเรื่องแบบนี้พบมากที่สุด ๑๐ เรื่อง คือ ฝันกลางฤดูฝน รากแก้ว ลมที่เปลี่ยนทาง ไม้ผลัดใบ ลานลูกไม้ ไฟหนาว ปูนปิดทอง ไฟทะเล ถ่านเก่าไฟใหม่ ชาวกรง เช่น

ในเรื่อง ฝันกลางฤดูฝน หลังจากที่สะแกวัลย์ได้เลิกกับสุรเสนผู้ชายที่เธอคิดว่าดีพร้อมนั้นแล้วเธอก็กลับมาอยู่กับพ่อแม่ตามเดิม มีความสุขความพอใจกับสภาพของตนและยอมรับคนที่มีความฐานะเท่า ๆ กับตนเองแต่มีความคืออยู่ในตัว ทำให้ชีวิตกลับมามีความสุขอีกครั้ง หลังจากผ่านเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเสียใจเพราะหมายสูงและการมองคนที่รูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น

ในเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ตัวละครทุกคนมีความเข้าใจกันมากขึ้น ปรับความเข้าใจกันได้ทั้งคนรุ่นพ่อแม่ที่มีความคิดในเชิงอนุรักษ์นิยมกับคนรุ่นใหม่ที่ถูกเรียกว่าพวกเอียงซ้าย อุปสรรคด้านทัศนคติที่แตกต่างกันก็หมดไป สามารถเข้าใจกันมากขึ้น มีการปรับตัวเข้าหากัน และมีชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

ในเรื่อง ไม้ผลัดใบ พีชนกับเทียนสินนั้นมีปัญหาขัดแย้งกันมาเป็นเวลานานแต่ทั้งคู่เป็นคนที่มีรักลูกมาก เมื่อลูกประสบอุบัติเหตุทั้งคู่จึงพยายามปรับตัวเข้าหากัน ทำให้ครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง

ในเรื่อง ปูนปิดทอง ที่ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิงคือสองเมืองและบาลีนั้นสมหวังในความรัก มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีความเข้าใจในชีวิตมากขึ้น พร้อมทั้งจะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อไปอย่างเข้มแข็ง ดังที่กฤษณา จบเรื่องด้วยความว่า

“ในความมืด หนู่มสาวทั้งคู่อบอุ่นอยู่ในวงแขนของกันและกัน ต่างรู้สึกเป็นโชคอันวิเศษที่ได้หลุดพ้นความอ้างว้างเหล่านั้นมาได้โดยอสังขรย์ ปัญหาอื่นใดก็ตามที่พานพบระหว่างนี้กลับกลายเป็นปัญหาปลีกย่อย ซึ่งทั้งสองเมืองและบาลีไม่เคยนึกย่อท้อเลยแม้สักน้อยหนึ่ง ต่างรู้สึกอย่างเดียวกัน คือมีพลังชุ่มชื่น เอิบอím เบิกบาน ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยความรักโลกนี้เป็นที่สุด”

(กฤษณา โสภณสิน ๒๕๓๖ : ๕๗๓)

ในเรื่อง ไฟทะเล นั้น หลังจากที่ระนองจับสิชลไปเป็นตัวประกันในการต่อสู้กันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจนทำให้สิชลแท้งลูกในครรภ์ไป และระนองก็ถูกตำรวจยิงตาย ทำให้แม่ของสิชลที่เคยรักระนองมากจนลำเอียงและตามใจในทางที่ผิดนั้นได้หันมาเข้าใจในตัวลูกสาวคือสิชลมากขึ้น และซบกับสิชลก็หวังที่จะมีลูกด้วยกันอีกครั้ง

การปิดเรื่องแบบสุญนี้จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกมีความสุขตามไปด้วย กฤษณา ใช้กลวิธีการปิดเรื่องแบบนี้มากที่สุดและสามารถจบได้อย่างสมจริง คือ ไม่ได้ใช้ความบังเอิญเข้ามาคลี่คลายเรื่อง เป็นการจบเรื่องอย่างสมเหตุสมผลมีความเป็นไปได้ ตัวละครต้องผ่านเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เข้มข้นเป็นอุปสรรคมาก่อนแล้วชีวิตจึงมาสมหวังภายหลัง

ข) การปิดเรื่องแบบเศร้า

เป็นการปิดเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสลดใจกับเหตุการณ์และตัวละครที่เกิดขึ้นในเรื่อง บางเรื่องเป็นการจบลงด้วยความตายของตัวละครหรือความผิดหวังสูญเสียของตัวละครเอก กลวิธีการปิดเรื่องแบบเศร้านี้พบเพียง ๒ เรื่องเท่านั้น คือ บ้านขนนก และ เพลงบินใบจิว

ในเรื่อง บ้านขนนก จบเรื่องลงด้วยความตายของเหมือนแพรว ตัวละครเอกฝ่ายหญิง เมื่อเธอทราบแน่ชัดว่าพ่อโบกผู้ชายที่เธอรักอย่างมากและเธอทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเขานั้นไปติดพันผู้หญิงอื่น ความผิดหวังเสียใจอย่างรุนแรงกับสิ่งที่ตัวเองทุ่มเทลงไปพร้อมกับปัญหาทางด้านจิตใจที่มีผลมาจากครอบครัวที่แตกแยกทำให้เหมือนแพรวตัดสินใจกินยาฆ่าแมลงเพื่อฆ่าตัวตายและเธอก็ตายสมความปรารถนา

ส่วนเรื่อง เพลงบินใบจิว ถึงแม้จะไม่ได้จบลงด้วยความตายแต่ก็จบลงด้วยความผิดหวังและสูญเสียของตัวละครเอกคือแนวไพรและจอมทอง ชีวิตคู่ของแนวไพรและยวนตาต้องจบลงด้วยการหย่าร้างหลังจากที่ทั้งคู่มีปัญหากันมาเป็นเวลานาน และไม่สามารถที่จะปรับความเข้าใจและปรับตัวเข้าหากันได้ ส่วนชีวิตคู่ของจอมทองกับเปลแก้วก็เช่นเดียวกัน ต้องจบลงด้วยการหย่าร้างกันไปเป็นที่สุด จอมทองต้องกลับไปอยู่กับแสงนวลภรรยาบ่อยและเลี้ยงดูลูกชายที่พิการหูหนวก

การปิดเรื่องแบบเศร้านี้กฤษฎณาทำได้อย่างสมจริง เพราะผู้เขียนจะปูพื้นฐานของตัวละครให้ผู้อ่านเห็นอย่างชัดเจนมาตลอดว่าตัวละครตัวนั้นตัวนี้มีพื้นฐานความเป็นมาอย่างไร มีความคิดและอุปนิสัยอย่างไร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงพฤติกรรมหรือการกระทำบางอย่างของตัวละครได้ง่ายและชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นและการขยายตัวของปัญหาว่ามีความเป็นมาอย่างไร สาเหตุเกิดมาจากอะไร ลำดับเรื่องต่อ ๆ มาให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนจนถึงจบลงด้วยความเศร้า แต่ผู้อ่านก็จะเห็นได้ว่ามีความเป็นไปได้ที่เรื่องต้องจบลงแบบนี้

ค) การปิดเรื่องแบบทิ้งไว้ให้คิด

เป็นวิธีการปิดเรื่องแบบทิ้งไว้ให้ผู้อ่านคิดเองว่าเรื่องน่าจะดำเนินต่อไปอย่างไร ผู้เขียนจะไม่ได้บอกเอาไว้ในตอนจบของเรื่องอย่างแจ่มแจ้ง การปิดเรื่องด้วยวิธีนี้พบ ๕ เรื่อง คือ เรือมนุษย์ ตะวันตกดิน บุษบกใบไม้ กระเช้าสีดา และ ภมร ดังนี้

ในเรื่อง เรียมมนุษย์ นั้นผู้เขียนจบเรื่องด้วยบทบรรยายและบทสนทนาที่ว่า “เลือกเอาที่แล้วกันว่าจะให้หนูอยู่กับคุณผู้ชายหรืออยู่กับคุณชัช หนูอยู่ได้ทั้งสองคน เพียงแต่เช่าบ้านให้หนูอยู่ต่างหากเท่านั้นที่พอ” แล้วหล่อนก็หันหลังก้าวฉับ ๆ ตามมารดาออกไปทิ้งให้ทุกคนยืนนั่งเงิบราวกับใบไม้ในคืนที่ลมสงบ

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๓ : ๘๗๒)

เรื่องนี้จึงจบลงแบบทิ้งไว้ให้ผู้อ่านคิดเอาเองว่ามธุรสจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเป็นเรื่องที่ตัดสินใจยากว่าจะให้เกี่ยวข้องกับสามี หรือจะให้เกี่ยวข้องกับชัชพรสามีของพิมพ์รส แล้วชีวิตครอบครัวของคนเหล่านี้จะดำเนินต่อไปอย่างไร ก็อาจจะสร้างปัญหาอะไรกับครอบครัวคนเหล่านี้อีก ความคิดของคนอ่านจะยังไม่จบลงพร้อมกับเนื้อเรื่อง

ในเรื่อง ตะวันตกดิน ตอบจบของเรื่องมีความว่า

“ผิดกันก็ตรงแต่ว่า ความตกอับของเขานั้นเกิดแค่ในหัวใจ ถ้าความรู้สึกและอารมณ์ของเขาคือดวงอาทิตย์ที่เคยให้แสงสว่าง กระตือรือร้นแก่มวลสรรพสัตว์

ณ บัดนี้ ดวงอาทิตย์แห่งหัวใจเขาก็กำลังลับขอบฟ้า...มีแต่ความมืดมนขังเต็มอยู่นอก

นอกจากหวังว่าตะวันจะรุ่งรางขึ้นมาอีกในเช้าวันใหม่”

(กฤษณา อโศกสิน ๒๕๑๖ : ๑๗๐๘)

เรื่องนี้จบเรื่องด้วยความคิดของโสรวารที่รู้สึกมืดมน ผู้อ่านอาจจะคิดต่อไปได้ว่าเขาอาจจะตัดความสัมพันธ์กับวิฐ แล้วหันมาทำตัวเสียใหม่ ลดความมักใหญ่ใฝ่สูงลงและพอใจกับสภาพของตัวเอง ปรับตัวเพื่อคนที่เขารักและรักเขา ทักษิกาอาจจะกลับมาหาเขาเพราะความรัก หรือเส้นทางชีวิตของคนทั้งคู่ก็ยังเป็นเส้นทางกันอยู่เหมือนเดิม เพราะทักษิกายังยึดมั่นในอุดมคติมากกว่าจะเห็นแก่ความรักที่มีต่อโสรวาร

ในเรื่อง บุษบกใบไม้ ถึงแม้ตอนจบเรื่อง สามภพจะนึกถึงปีทองอยู่ในใจว่า ความเอ็นดูที่เขามีต่อเธอนั้นมีราคาที่สูงกว่าความรักใคร่มาต่อมากและคงอยู่ได้นานกว่า แต่ก็ทำให้ผู้อ่านคิดต่อไปได้อีกว่า แล้วความเอ็นดูที่สามภพมีให้ปีทองนั้นจะแปรเปลี่ยนเป็นความรัก

ได้ไหม ถ้าปีทองเอาใจใส่ต่อสภาพสังคมรอบตัวมากขึ้น ไม่เป็นเด็กที่เอาแต่ใจตัวเองเช่นเมื่อก่อน สามภพจะรักเธอได้ไหมหรือจะเป็นเพียงแค่อื่นๆอย่างนี้ตลอดไป

ในเรื่อง กระเช้าสีดา เมื่อ รำนำ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องยินยอมคืนทรัพย์สินทุกอย่างให้กับจรินทร์แล้ว ทำให้ผู้อ่านได้คิดตามต่อไปอีกว่า ชีวิตของรำนำเมื่อไม่ได้ทั้ง ลือและจรินทร์แล้วจะเป็นอย่างไรต่อไป จะดำเนินไปในทิศทางใด แล้วเธอจะยังประพศิตัวแบบ เก้าอี้หรือไม่ หรือได้เรียนรู้แล้วว่าความทะเยอทะยานที่ผิคนั้นจะนำไปสู่ความสูญเสียบ้าง

ในเรื่อง กมร ตอนจบเรื่องถึงแม้จะรู้สึกผิด และมีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น พยายามดูแลลูกให้มากขึ้น โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของภรรยาเพียงคนเดียว เพราะเขาได้เข้าใจแล้วว่าลูกนั้นต้องการทั้งพ่อ และแม่ แต่ก็เป็นการปิดเรื่องแบบให้ผู้อ่านคิดเอาเองต่อไป ว่า แล้วขงจะจัดการอย่างไรกับหอมาน ภรรยาของเขาน้อยของเขา และเขาจะมีสำนึกที่ดีเช่นนี้ไปอีกนานเท่าใด จะกลับมาประพศิตัวแบบเก้าอี้หรือไม่

การจบเรื่องแบบนี้ถึงแม้ผู้เขียนจะเล่าเรื่องจบแล้ว แต่ความคิดของผู้อ่านยังไม่สิ้นสุด ยังคิดตามต่อไปได้อีกว่าน่าที่จะเป็นอย่างไรต่อไป ผู้อ่านสามารถคิดเองต่อไปได้ว่า เรื่องน่าจะดำเนินต่อไปอย่างไรได้อีก ซึ่งสามารถจะคิดต่อไปได้หลายทาง เพราะผู้เขียนไม่ได้ปิดเรื่องอย่างชัดเจน ว่าต้องเป็นอย่างไรอย่างนี้ จึงเป็นกลวิธีการปิดเรื่องที่น่าสนใจ ทำให้เรื่องไม่น่าเบื่อ ผู้อ่านจะรู้สึกสนุกที่จะได้คิดติดตามต่อไปในตอนจบของเรื่อง

กล่าวโดยสรุปแล้ว กฤษณาใช้กลวิธีการประพันธ์ที่หลากหลาย กล่าวคือ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนั้น ผู้เขียนใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อแนวคิด ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องได้อย่างน่าสนใจ และสามารถจะสื่อหรือนำไปสู่แนวคิดในเรื่องได้อย่างชัดเจน ในการเล่าเรื่องนั้นผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเพียงแบบเดียว คือ ผู้เขียนเป็นผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งเห็นจริง ซึ่งกฤษณาสามารถทำได้อย่างดี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและเข้าใจในตัวละครได้อย่างลึกซึ้งตรงตามความมุ่งหมายของผู้เขียน ส่วนกลวิธีการดำเนินเรื่องนั้น ผู้เขียนก็ทำได้ที่น่าสนใจ เริ่มตั้งแต่การเปิดเรื่อง ผู้วิจัยพบว่ากฤษณาใช้กลวิธีการเปิดเรื่องอยู่ ๓ ลักษณะคือ การแนะนำตัวละคร การบรรยายฉากพร้อมกับแนะนำตัวละคร และการบรรยายฉาก หลังจากเปิดเรื่องแล้ว ผู้เขียนจะใช้กลวิธีการดำเนินเรื่อง ๕ ลักษณะคือ การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา การสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินเรื่อง โดยมากจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร การผูกปมปัญหาเพื่อสร้างความใคร่รู้ การแทรกโครงเรื่องย่อยซึ่งมักจะพบในงานเขียนระยะแรก ๆ เป็นการแทรกเข้ามาเพื่อช่วยเน้นให้ผู้อ่านเห็นแนวคิดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และการใช้เหตุบังเอิญ ซึ่งพบในงานเขียนระยะ

แรก ๆ เท่านั้น การใช้เหตุบังเอิญเข้ามาช่วยคลี่คลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบางครั้งดูงงใจมากกินไป จนทำให้งานเขียนลดความสมจริงลงไป ส่วนการปิดเรื่องนั้นมีอยู่ ๓ แบบ คือ การปิดเรื่องแบบสุข การปิดเรื่องแบบเศร้า และการปิดเรื่องแบบทิ้งไว้ให้คิด การปิดเรื่องทั้ง ๓ แบบนี้ มีลักษณะสมจริง มีความเป็นไปได้ และทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ จดจำเรื่องราว และตัวละครเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่ากลวิธีการประพันธ์ที่กฤษณาใช้นั้นส่วนใหญ่ถึงแม้จะไม่มีควมใหม่ หรือแปลกออกไปมากนัก เป็นกลวิธีที่เรียบง่าย แต่กฤษณาสามารถนำเอามาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน ทำให้นวนิยายในแต่ละเรื่องนั้นมีความน่าสนใจและชวนติดตาม นวนิยายของกฤษณาจึงได้รับความนิยมเสมอมา